

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI

AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ

TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

LİSANS BİTİRME TEZİ

ABD'İN ASYA PASİFİK POLİTİKASI

Hazırlayan

Elvin ESEDOV

1317.02021

BAKÜ-2017

AZERBAYCAN CUMHURİYETİ EĞİTİM BAKANLIĞI
AZERBAYCAN DEVLET İKTİSAT ÜNİVERSİTESİ
TÜRK DÜNYASI İŞLETME FAKÜLTESİ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER

LİSANS BİTİRME TEZİ
ABD'NİN ASYA PASİFİK POLİTİKASI

Hazırlayan

Elvin ESEDOV

1317.02021

Tez Danışmanı

Öğr. Gör. Ebilhan İSAYEV

BAKÜ-2017

ÖZET

Asya Pasifik bölgesi şimdiye kadar Amerika Birleşik Devletleri için çok önemli bir konudur. Son yirmi yılda güç dengesi değişiklikleri devam ettiğini gösteriyor. Çin, Hindistan Endonezya ve Pakistan gibi yeni meydan okuyucular dengeleri yeniden düzenliyor ve Asya-Pasifik, küresel ekonomi sahnesinde ekonomik ve politik bir güç merkezi olarak yeniden ortaya çıkıyor.

Amerika, Asya Pasifik'in önemini arttırdığı ve Amerika Birleşik Devletleri yönetimi bu bölgedeki ikili-çok taraflı anlaşmaya odaklandığı için askeri gücünü Avrupa'dan Asya-Pasifik'e kaydırıyor. Öncelikle, Afganistan ve Irak arasındaki çatışmalar ABD'nin bütçesini zorladı ve şimdi Asya Pasifik zamanın yüzeyidir. Çin'in yükselişi bu bölge için o kadar etkili ki, Çin ekonomisi kök salıyor ve Çin ile Asya Pasifik ülkeleri arasında büyük bağımlılık var. Bush yönetimi, Asya Pasifik'ten ışık tutmasına rağmen, Obama yönetimi Bush yönetiminden Asya-Pasifik'in onlar için neden bu kadar önemli olduğunu daha iyi gösterdi.

Günümüzde Birleşik Devletler, Çin'e karşı denge politikası izliyor ve Asya-Pasifik üzerinden yumuşak güç kullanıyor .

TUTANAK.....	i
ÖZET.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ABD'NİN GENEL DIŞ POLİTİKASI

1.1. ABD'NİN DIŞ POLİTİKA STRATEJİLERİ.....	3
1.2. ABD'NİN DIŞ POLİTİKA YAKLAŞIMLARI.....	10
1.3. ABD'NİN DIŞ POLİTİKASINDA MONROE DOKTRİNİ.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

ABD'NİN ASYA PASİFİK'LE İLİŞKİLERİ

2.1. ABD'NİN ASYA PASİFİK'LE SİYASİ İLİŞKİLERİ.....	19
2.2. ABD'NİN ASYA PASİFİK'LE EKONOMİK İLİŞKİLERİ.....	29
2.3. ABD'NİN ASYA PASİFİK'LE ASKERİ İLİŞKİLERİ.....	31
2.4. ABD'NİN ASYA PASİFİK'LE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ.....	35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. DÜNYA SAVAŞI SONRASI ABD'NİN ASYA PASİFİK POLİTİKASI

3.1. ABD'NİN I. DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE ASYA PASİFİK POLİTİKASI.....	37
3.2. ABD'NİN İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMİNDE ASYA PASİFİK POLİTİKASI.....	39
3.3. ABD'NİN II. DÜNYA SAVAŞ DÖNEMİNDE ASYA PASİFİK POLİTİKASI.....	41
3.4. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ KOMÜNİZM TEHDİDİ.....	43

3.5. ABD’NİN SOĞUK SAVAŞ SONRASI ASYA PASİFİK POLİTİKASI.....	46
3.5.1. Bill Clinton Dönemi.....	46
3.5.2. George Bush Dönemi.....	49
3.5.3. Barack Obama Dönemi.....	51
SONUÇ.....	58
KAYNAKLAR.....	59

KISALTMALAR

ABD:	Amerika birleşik Devletleri
AB:	Avrupa Birliği
AİDS:	Edinilmiş Bağışıklık Eksikliği Sendromu
APEC:	Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği
ASEAN:	Güneydoğu Asya Uluslar Birliği
BM:	Birleşmiş Milletler
CİA:	Merkezi İstihbarat Teşkilatı
ÇHC:	Çin Halk Cumhuriyeti
GNP:	Gayri Safi Milli Hasıla
SEATO:	Güneydoğu Asya Antlaşması Teşkilatı
SSCB:	Sovet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
NATO:	Kuzey Atlantik Antlaşması
RF:	Rusya Federasyonu
YAYP:	Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi
A.G.E:	Adı geçen eser
A.G.M:	Adı geçen mekale
S.	Sayfa

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil. 1.1. Amerikan dış politikasının dört önceliği	20
Şekil. 1.2. Pasifik ülkeleri.....	21
Şekil. 3.1. Harita-Japonyanın Asyayı İşgali (1937-1942).....	39

GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri(ABD), 18. Yüzyılın ikinci yarısında kurulmuş ve çok kısa bir süre sonra dünya çapında etkili bir uluslararası aktör haline gelmiştir. 19. yüzyıl boyunca Amerika kıtasına, Asya'ya ve Ortadoğu'ya kadar yayılan ABD, bu bölgelerde etki alanları oluşturmuş ve uluslararası ilişkileri şekillendirmiştir. ABD, 20. yüzyılda uluslararası hukuk ve örgütler çerçevesinde dünya düzeni kurmaya çalışmıştır. Amerika Soğuk Savaş sonrasında SSCB'nin yıkılmasıyla tek hegemon güç olarak uluslararası sistemde yerini almıştır. 11 Eylül sonrası Amerikan dış politikasına baktığımız zaman başta terörizmle küresel boyutta mücadele etme, terörizmin kaynağı olan onu besleyen ülkelere NATO gücüyle müdahale etme, ve bu yerlerde barışı, huzuru, istikrarı sağlama ve insan haklarını geliştirme ye yönelik görünen amaçlar dünya kamuoyununa sunulmuştur .

Amerika'nın Asya'ya yönelmesinin en az 3 sebebi vardır:

1. Doğu Asya'nın ekonomik ve siyasi öneminin giderek dünyada artması ve buna bağlı olarak ticaret ve GNP'nin paylaşılmasında bölgeselliğin giderek yükselmesi;
2. Eski uygarlıkların yerleşkesi olan bu topluluğun gururlu soyu olarak şimdilerde yeniden doğması;
3. Orta Asya tarihsel olarak Avrupa'dan ve Ortadoğu'dan daha az terörle uğraşmasına rağmen, son on yılda Taliban yıkımından sonra Kuzeydoğu Asya'nın teröre 2.ayak olabileceği öngörülüyor.

Soğuk Savaş sonrası terörizm savaşlarına karşı uluslar arası 3 baskın eğilimden bahsedebiliriz: Küreselleşme, Bölgeselcilik ve Güç Dengesi Politikasıdır. Doğu Asya her bir alanda kritik roller oynamaktadır.

Burada ABD dış politika stratejileri, monroe doktrini, ABD'nin Asya Pasifike açılması, tarihsel sürec, siyasi, ekonomik, kültürel ilişkiler soğuk savaş sonrası Asya Pasifik politikaları, bölgedeki ekonomik, siyasi, askeri ve güvenlik alanındaki hedefleri, incelenecektir. Özellikle yukarıdaki bilgiler ışığında aşağıdaki soruların cevapları aranacaktır:

- Asya Kıtasının ABD'nin dış politikası ve küresel politikadaki yeri nedir? ;
- ABD'nin bölgedeki hedefleri nelerdir?;
- Soğuk Savaş sonrası ABD'nin Asya Pasifik Politikası nasıl olmuştur?.

BİRİNCİ BÖLÜM : ABD GENEL DIŞ POLİTİKASI

1.1. ABD DIŞ POLİTİKA STRATEJİLERİ

ABD dış politikasının uluslararası sistemdeki performansında ve başarısında rol oynayan faktörleri iki gruba ayırabiliriz. Birincisi, ABD'nin sahip olduğu somut ve soyut güç kaynaklarıdır, ikincisi de ABD'nin geliştirdiği dış politika stratejileridir.

Dış Politika Stratejileri, Devletlerin dış politikalarında takip ettikleri uzun dönemli, planlı ve kapsamlı yol ve yöntemlerin toplamıdır.

ABD dış politikasının başlıca öncelikleri şunlardır:

- Dış petrolden bağımlılığın azaltılması;
- Terör saldırılarından korunma ve uluslararası terörizme karşı mücadelede galip gelmek;
- Uluslararası uyuşturucu kaçakçılığına karşı mücadele etmek;
- Dünyada demokrasi ve insan haklarının desteklenmesi;
- Kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi;
- İsrail-Filistin sorununun barış yolu ile çözülmesi;
- Müttefiklerle ilişkilerin geliştirilmesi;
- Küresel ısınmaya karşı önlemler almak;
- Yoksul ülkelerin yaşam düzeyinin kaldırılması.

ABD dış politika stratejileri tarihsel perspektifte üçe ayrılabilir¹:

Birincisi, uluslararası ilişkilerde Yalnızcılık olarak bilinen stratejidir. Buna göre ABD, dünyanın diğer bölgelerindeki, özellikle Avrupa'daki gelişmelerden zarar görmemek ve varlığını dış etkilerden uzak kalarak geliştirmek amacıyla kendini uluslararası sistemden izole etmiştir. Yalnızcılık stratejisinin kaynağı olarak en çok Monroe Doktrini

---

¹ Ramazan Gözen, **Amerikan dış politikası**, Anadolu Üniversitesi yayını No: 209, Açıköğretim fakültesi yayını, No:1577, Eskişehir, 2013, s.6

bilinmektedir.

İkincisi, uluslararası ilişkilerde güç dengesi olarak da tarif edilen stratejidir. Buna göre ABD, başta Avrupa olmak üzere dünyadaki güç dengelerini dikkate alarak bazen güç dengesi oluşturarak bazen güç dengelerini etkileyerek bazende güç dengelerini değiştirerek dış politika amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu amaçla ittifaklar kurmuş, uluslararası örgütlerin kuruluşuna ve işleyişine öncülük etmiş ve uluslararası sorunlara dahil olmuştur.

Üçüncü strateji, ABD'nin dünyaya açılması ve yerleşmesi amacıyla geliştirdiği angajman (engagement) stratejisidir

Buna göre ABD, dünyanın birçok bölgesi ve ülkesiyle ekonomik, ticari, siyasi, askeri ve kültürel bağlantılar kurarak uluslararası sistemi şekillendirmiştir. Bu üç strateji hem kendi başına özerk bir yaklaşım olan hem de birbiriyle ilişkili stratejilerdir².

Amerika Birleşik Devletleri bağımsızlığını kazandıktan sonra ülke içinde refah, dış ilişkilerde barış politikasını gütmeye başlamıştır. Bu politika ABD'nin beşinci başkanı olan James Monroe'nun 1823 yılında yayınladığı başkanlık mesajı ile somutlaşmış; ABD'nin Avrupa sorunlarının dışında kalması Amerika'nın da Avrupa'dan gelebilecek etkilere kapatılması ilkelerini ortaya koymuştur. ABD, bu politikasını İkinci Dünya Savaşı'na kadar sürdürmüştür. Savaş sırasında Japonya'nın Büyük Okyanus'taki ABD'ye ait Pearl Harbor limanına saldırması ile ülke İkinci Dünya Savaşı'na girmiş oldu. Böylelikle, ABD Monroe doktrinini terk etti ve bir süper güç olarak, kendini büyük karmaşaların baş gösterdiği bir bölgeye, Ortadoğu'ya, doğrudan dâhil edilmiş buldu. Bundan sonra gelecek süreçte bu bölge dünyaya hükmedecek iki büyük

---

² Ramazan Gözen, a.g.e. s.6

gücün oyun alanı haline gelecek; bölgenin geleceği bu politikalara göre şekillenecektir.³

ABD'nin kuruluş felsefesinde, dinsel ve siyasal özgürlükler biri olmadan diğ erinin düşünülemediği tamamlayıcı değerler olarak algılanmıştır. ABD'nin kurucu babalarından Thomas Jefferson, Amerikalıların Tanrının seçilmiş halkı olduğu inancındaydı. Bu yüzden Jefferson, ABD'yi kuran 13 koloniden oluşan toprakların genişlemesinin son derece doğal olduğunu düşünüyordu. ABD'nin Kurucu Babalarından James Madison da, ABD'nin kuruluşundan önceki dönemi, “kaba kuvvetin egemen olduğu karanlık çağ” olarak nitelendirmekteydi. Keza daha sonraki başkanlardan John Adams, ABD'nin bütün Kuzey Amerika'ya hakim olmak istemesinin ABD'nin doğal bir hakkı olduğuna inanmaktaydı. Adams'a göre Kuzey Amerika ile Amerika kıtası aynı anlama geliyordu. Adams Tanrı'nın ABD'yi özellikle kutsadığını ve Amerikan dış politikasının hakiki gidişatının ancak böyle anlaşılabilirliğini düşünüyordu. Bu eşsizliğin bu devletin dış politikasına yansımaları, ABD'nin kurucusu George Washington'un görevden ayrılırken yayınladığı veda mesajında görüyoruz. Washington mesajında, doğası itibariyle Avrupa siyasetinin Amerika'ya yabancı olduğunu belirterek, ABD'nin ileride Avrupalı güçlerle aynı ittifak içerisinde yer almaktan uzak durması gereğinin altını çiziyordu. İşte, ABD'nin eşsiz olduğu inancının, yeni kurulan her devletin bir süre sonra kazandığı güvenlik arzusu birleşmesi kendisini tek taraflılık (unilateralism) şeklinde gösterdi. Bu tek taraflılığın en açık şekli, 1823'te Başkan James Monroe'nun ilan ettiği Monroe Doktrini'nde görülmektedir. Monroe

---

³ Tuğçe Ersoy Öztürk, ABD'nin “Yumuşak Güç” Kullanımı: Barack Obama İmajı Üzerinden Amerikan Dış Politikasının Yeniden İnşası, s. 2

Doktrini'nin temeli, Eski Dünya olarak adlandırılan Avrupa ile Yeni Dünya olan Amerika'nın kalın çizgilerle birbirinden ayrılmasına dayanır. Monroe Doktrini'nin altında yatan felsefeye göre, çalkantıyı temsil eden Avrupa kıtası Amerika kıtasından uzuvgak tutulmalıydı. Monroe Doktrini ile ABD, aynı zamanda Avrupalı sömürgeci güçlerin Amerika kıtalarındaki nüfuzunu sona erdirmek ve kendi nüfuzunu pekiştirmek amacındaydı. ABD'nin Monroe Doktrini'ni ilan etmesine İngiltere'nin ön ayak olduğunu söylemek yanlış olmaz. İngiltere, Amerika kıtalarının sunduğu ekonomik kazançları diğer Avrupalı güçlerle paylaşmamak için ABD'ye Amerika kıtalarının diğer Avrupalı güçlerin nüfuzuna karşı korunması teklifinde bulundu. Ancak ABD böyle bir role yanaşmadı. Çünkü aksi takdirde İngiltere'ye bir şekilde bağımlı olacaktı. Çünkü ABD gereğinde Fransa, İspanya, Rusya gibi Avrupalı güçleri de İngiltere'ye karşı kullanabilmeliydi. Monroe Doktrini'nde söz konusu olan İspanya'nın Latin Amerika'daki sömürgeleriydi. Fakat İspanya'nın buraları kaybedeceği anlaşılınca, ortaya çıkan güç boşluğunun İngiltere veya Rusya tarafından doldurulmasının önlenmesi ABD'nin başlıca amacı haline geldi⁴.

Amerika'yı yönetenlerin Kuzey Amerika'yı sahiplenme arzularının felsefi temeli gittikçe derinleşmekteydi. Bu derinleşme, kendisini "Açık Yazgı" (Manifest Destiny) olarak bilinen siyasal felsefede göstermiştir. Açık Yazgı anlayışı, ilk olarak gazeteci John O. Sullivan tarafından ortaya atılmıştır. Bu anlayışa göre, ABD bulunduğu kıtada çok doğal bir yayılma hakkına sahipti ve ABD'ye bu hakkı veren bizzat Tanrı idi. Dolayısıyla, bu hakkı ABD'nin elinden almaya

---

⁴Gültekin Sümer, **Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü**, Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, Sayı 19, s.122-123

çalışmak, Tanrıya karşı gelmekle eş anlamlıydı. Bu düşüncenin temsilcileri, bununla yetinmeyip Tanrı'nın ABD'yi aynı zamanda dünyanın geri kalan yerlerini de özgürleştirmesi için görevlendirdiğine inanmaktaydı. Bu dünya görüşü, sürekli artış gösteren Amerikan nüfusunun kıtada yayılması için uygun bir ortam hazırladı. Amerikan dış politikasının gelişimini irdelerken, dış politikasının gelişimi için kritik yılların 1865 ile 1900 yılları arasında olduğunu belirtmek gerekir. Çünkü bu zaman dilimi, sanayileşme ile birlikte ABD'nin ekonomik bir güç statüsüne yükseldiği yıllardır. Her şeyden önce, Amerikan iç Savaşı (1861–1865) Andrew Carnegie, John D. Rockefeller gibi Amerikan kapitalizminin sembol isimlerinin güçlenerek çıkmasına ve dolayısıyla da Amerikan ekonomisinin büyük bir atılım yapmasıyla sonuçlandı. Nitekim 1886'da Amerikan İngilizcesi'ne kapitalizm sözcüğünün de girdiğini görüyoruz. Bu zaman dilimi içerisinde ülkenin nüfusu ikiye katlanarak 71 milyona çıkmış, ülkenin toplam üretimi de İngiltere'yi geride bırakmıştır⁵.

Bugün ABD'yi yönetenler Amerikan dış politikasına bir süreklilik ve bütünlük çerçevesi içinde bakmak istemişlerdir. Bu süreklilik ve bütünlük anlayışı, Amerikan dış politikasının bir misyon için var olduğunu daha inandırıcı kılmayı amaçlamaktadır. Amerikalı karar alıcıların bu sürekliliğe artışta bulunması iyi bir ideolojik silahtır. Çünkü bu tarihsel süreklilik vurgusu Amerikalı karar alıcılara büyük güç vermektedir.

Amerikan dış politikasına güç veren en büyük etkenlerden biri klasik dış politika oluşumunun dışına çıkabilmesidir. Devletten devlete yapılan klasik dış politika, ABD için çok gerilerde kalmış bir dış politika

---

⁵ Gültekin Sümer, a.g.e s.124

yöntemidir. Küreselleşme çağında oluşturulan dış politikada, kamuoyu çok önemli bir yere sahiptir. Hedef ülkelerde kapalı rejimlerde liberal demokrasilerin yerleştirilmeye çalışılması Amerikan dış politikası için önemli bir hedeftir. Çünkü liberal demokrasiler daha barışçıldır ve ABD'ye yönelik olarak kalıcı bir düşmanlık beslemeleri düşünülemez.⁶

Amerika Birleşik Devletleri son yüz yılda iki Dünya Savaşı'nın ve Soğuk Savaş'ın kazananı olarak tartışmasız bir süper güç olduğunu tescil ettirmiştir. Soğuk Savaş dönemi dış politika stratejisini yeniden tanımlamış ve ABD Rolü'nü "Dünya Lideri" ("Leader of the Free World") olarak çizmiştir.

George H.W. Bush, Soğuk Savaşın sona ermesinden hemen sonra Süper Güç olarak Dünya Lideri olduğunu, temel hak ve özgürlükleri anti-ABDizme karşı bütün dünyada yaygınlaştıracığını dünyaya ilan etmiştir. Bunun için G.H.W. Bush tek taraflı (unilateral) bir dış politika izleyeceğini, gerek görüldüğünde müttefikleri ile hareket edebileceğini ya da uluslararası alanda şekli bir işbirliğini izleyebileceğini öngörmüştür. Bu çerçevede Birleşmiş Milletler, Güvenlik Konseyi'nin kararı ve ağırlıklı olarak ABli müttefiklerle Irak hareketini gerçekleştirmiş ve Güney ve Kuzey Irak'ta Kürtlerin ve Şiiilerin güvenliğini sağlamak için 1991 yılında bir bağımsız bölge oluşturmuştur. Bu bölgeyi Irak Hava ve Kara sahanlığına kapatarak Saddam rejimine karşı ekonomik ve politik bir izolasyon uygulamıştır. Buranın güvenliğini de büyük ölçüde Kuzey Irak ve Türkiye'ye yerleştirdiği askeri güçleri ile sağlamıştır.⁷ Reagan döneminde tırmandırılan

---

⁶ Gültekin Sümer, a.g.e. s.138

⁷ Ergin Güneş, **Amerika Birleşik Devletleri'nin Çin, Rusya Örneğinde Asya Politikaları**, Journal of New World Sciences Academy 2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 4C0095 (Erişim Tarihi: 04.05.2017)

ekonomik ve askeri rekabet ile Sovyetler iyice köşeye sıkıştırılmış bunun sonucunda ise 1991 yılında Sovyetler Birliği dağılmıştır. SSCB'nin dağılması ile birlikte ABD sistemdeki tek süper güç kalmış ve dış politikasını SSCB'nin boşalttığı coğrafyalarda oluşan güç boşluğunu doldurma stratejisi üzerine oturtmuştur. 1990-1991 Saddam'ın Kuveyt'i işgali ile başlayan Körfez Krizi ABD için beklediği fırsatı yaratmış ve ABD Körfez bölgesine askeri olarak konumlanarak dünyanın jandarmalığı görevine soyunmuştur. Saddam'ın eylemlerinin ardından Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nden müdahale kararı alınmış ve realist dış politika idealist söylemler ile birleştirilerek, önceden önlem alınabileceği halde saldırganlığa belirli çıkarlara hizmet etmesi için göz yumulmuştur. Baba Bush savaş sonrasında "Yeni Dünya Düzeni saldırganlığa karşı sarsılmaz bir şekilde karşı durmak prensibi üzerine kurulmuştur" diyordu ve Kuveyt ve Irak'ta insan haklarının korunduğunu iddia ediyordu.⁸

El-Kaide'ye verilecek mücadelenin bütün dünyanın birebir sorunu olmasının altının çizilmektedir. Darfur'daki insanlık dramına da bahsedilmeden geçilmemektedir. Uygulama farklı da olsa Cumhuriyetçiler de ABD'nin dünyadaki demokrasi ve insan haklarını desteklediğini vurgulamak konusunda geri adım atmamaktadırlar.

Amerikan siyaseti farklı zamanlarda köklü yenilikler geçirmiştir. Buna karşın, kimi dönemlerde hükümet değişikliklerine rağmen dış politikada köklü değişiklere gitmeden yoluna devam etmiştir. Genel olarak bakıldığında Washington'un dış politikasında iki temel özellik göze çarpmaktadır. Bunlar müdahalecilik-yalnızcılık ve moral politik-

---

⁸ Mustafa Kocakenar, **Amerikan Dış Politikasında İdealizm Realizm İlişkisi: Çatışma mi İşbirliği mi?**, ss. 8-9

real politik şeklinde özetlenebilir. Amerika tarihte ve günümüzde egemenliğini tehdit eden her şeyi tehlikeli olarak görmüş ve görmektedir. 1930'lu yıllarda dünyada otoriter-totaliter rejimlerin yaygınlaşmasından, demokrasi, insan hakları ve serbest piyasa ekonomisi ilkelerini benimsemiş olan Amerika'nın hoşnut olması beklenemezdi. Böylece II. Dünya Savaşı'ndan sonra küresel ölçekte bir güç haline gelen ABD dünya çapında etkinliğini arttırmak amacıyla müttefiklerinin sayısını yükseltme çabası içerisine girmiştir. Soğuk Savaş olarak adlandırılan bu dönemde, ABD/Batı bloku ve SSCB/Doğu bloku birbirleriyle Vietnam meselesinde olduğu gibi kıyasıya bir rekabetin içine girmişlerdir. Vietnam Savaşı'nda elde edilen başarısızlık Amerikan tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. İşte yenilgiyi kabul etmeyen ve daha fazla güce ihtiyaç olduğunu düşünen muhafazakârlar böyle bir konjonktürde yükselişe geçmişlerdir. Soğuk Savaş'ın bitişi aynı zamanda ABD'yi dünyanın tek hegemon gücü yapmıştır. Örneğin uluslararası kurumlar ABD'nin arzuladığı kararı almasalar bile, ABD çoğu zaman kendi kararını uygulayabilmektedir. Bu bağlamda, 11 Eylül terör olaylarının önemli bir etkisi olmuştur. Akabinde Başkan Oğul Bush'un hukuksal dayanağı olmayan askeri müdahaleleri sonucu, dünya genelinde anti-Amerikan eğilimler tavan yapmıştır. Bu yüzden Amerikan yönetimi, yeni başkanla yeni bir strateji benimsemek durumunda kalmıştır⁹.

1.2. ABD'NİN DIŞ POLİTİKA YAKLAŞIMLARI

ABD dış politikası genel manada bölgelere ve zamana bağlı olarak

---

⁹ İsmail Ermağan, **Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD Dış Politikası**, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, Cilt:3 Sayı:2, 2012 s. 32

farklılık arz etmektedir. Bu politika 19. yüzyılın başlarından itibaren Monroe Doktrini ile şekillenirken Soğuk Savaş boyunca da çeşitli doktrinlerle biçimlenmeye devam etmiştir. Diğer sistemlerle kıyaslandığında ABD dış politikasının belirlenmesinde devlet yapısının önemi oldukça fazladır. ABD siyasi sisteminde Başkan, Savunma Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, CIA, lobi grupları ve iç-dış ilgi grupları dış politikanın belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır¹⁰.

1823-1939 döneminde, genellikle ABD kendini Avrupa devletler sisteminden izole etmiştir. 19. Yüzyılın tamamı ve 20. Yüzyılın başları süresince, ABD güç politikasından tarihsel tecrit politikasını (Monroe Doktrini) 1823'den itibaren korumaktaydı ve güvenliğinin tadını çıkarıyordu; çünkü Avrupa kıtasındaki güç dengesi Britanya tarafından korunmaktaydı. Almanya'nın 1939 yılından itibaren tehditkar olmaya başlaması Amerikalıların daha önce izlediği tecrit politikasını ortadan kaldırdı. Amerikan dış politikası için önemli anahtar sözcükler barış, fırsat ve demokrasi idi. ABD, sadece gelişmiş iç demokratik hayat tarzının ışık kaynağı değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde ahlaki bir üst demokratik modelin örneğidir. ABD demokratik ve barışçıl bir devlet politikasını izlemekte idi. ABD, sosyal tabakalar arasındaki eşitliğe dayanan bir toplum olduğundan, sosyalizm ve komünizm gibi hareketlerden çok uzaktaydı¹¹.

ABD'nin dış politika geçmişinde Avrupa güçleri gibi birbirinin yerini alan koalisyonlarda yer almak bulunmamaktadır. Bunun yerine,

---

¹⁰ Mustafa Keskin, **ABD'nin Müdahaleci Dış Politikası: Latin Amerika Örneği**, Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi, 2016, Cilt 4, Sayı 1, s.2

¹¹ Ayça Ülker Erkan, **Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği arasındaki Soğuk Savaş Yıllarındaki Amerikan Dış Politikası**, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010, Cilt 8, Sayı 1, s.186

Amerikan dış politika kültürüne hâkim olan düşünce dış politikasında belli bir misyona hizmet edecek bitirici işler yapmaktır. İşte bu misyoncu anlayış, Amerikan dış politik kültürünün en belirgin özelliklerinden biridir. ABD'yi yönetenler kendi dış politikalarını misyoncu bir anlayışla yorumlamak ve böyle tanıtmak istemişlerdir. Çünkü Amerikan dış politik kültüründeki yaygın inanca göre, ABD özgürlük adına dünyayı Nazizm'den kurtarmış, komünizmi yenerek özgür dünyayı zafere ulaştırmıştır. Henry Kissinger'in sık sık vurguladığı gibi, ABD güç dengesi arayışı içersinde koalisyonlar oluşturmaktan ziyade, değer içeren hedefler peşinde koşmuştur¹².

Amerikan dış politika kültürüne hakim olan bir başka düşünce, ABD'nin sürekli savunma durumunda olduğu ve diğer güçlerden gelen saldırganlığa maruz kaldığıdır. Örneğin, Soğuk Savaşta, Sovyetler Birliği saldırgan ve yayılmacı olan tarafı temsil ederken, ABD statükoyu ve uygar değerleri savunan taraftır. Keza yaymak istediği anlayışa göre, ABD Vietnam savaşına, komünist saldırıya karşı direnen özgür bir halkı savunmak amacıyla girmiştir. Amerikan dış politik kültürünün yerleşmesi bakımından geçmişteki dış politika krizleri bize önemli veriler sunmaktadır. Çünkü Amerikan dış politikasının geçmişinde sözü edilen zaferler, o dönemki başkanlarla özdeşleşmiştir¹³.

Her devlet gibi ABD'nin de dış politikasının temel hedefi, ABD'nin çıkarlarını elde etmek, geliştirmek ve genel olarak güçlendirmektir. ABD'nin çıkarları şunlardır: ABD'nin gücünü artırmak, askeri güvenliğini sağlamak, ekonomik gücünü artırmak, ideolojik değerlerini geliştirmek, moral ve kültürel kimliğini yaygınlaştırmak. Ancak ABD'nin bu çıkarlarını nasıl elde edeceği konusunda tek bir yol

---

¹² Gültekin Sümer, a.g.e. s.19

¹³ Gültekin Sümer, a.g.e. s.20

ya da yöntem yoktur.

ABD dış politikasına kılavuzluk eden ilkeleri, uygulamada görüldüğü şekliyle şu şekilde sıralaya biliriz: Yalnızcılık (*Isolationism*), Moralizm (*Moralism*), Yayılmacılık (*Expansionism*), Çıkarıcılık (*Egoism*), Pragmatizm (*Pragmatism*), Çoktaraflılık (*Multilateralism*), Tektaraflılık (*Unilateralism*). Her biri ABD tarihinin ve değerlerinin ürünü olan bu ilkeler, ABD dış politikasının oturduğu zemini ya da çerçeveyi oluşturur. Bu ilkeler, ABD dış politikasının her zaman ve her şartta geçerli kılavuzları değil, farklı zamanlarda farklı şekillerde kullanılan değişkenlerdir. Çünkü bu ilkeler, aslında çoğu zaman birbiriyle çelişir ve ya çatışır¹⁴.

Bu ilkeler birbiriyle rekabet veya tezat içinde olduğu için sürekli ikilemler ortaya çıkarmıştır. Aslında tüm devletlerde olduğu gibi, ABD dış politikası, bu ilkelerin sürekli çatışması ya da diyalektiği içinde oluşmaktadır¹⁵.

Amerikan dış politika teorileri. ABD dış politikasıyla ilgili olarak yaygın şekilde kullanılan, aynı zamanda klasik uluslararası ilişkiler çalışmalarının temelini oluşturan bu teoriler, ABD dış politikasını anlamak ve açıklamak için yararlıdır. Bunlardan dört tanesi çok önemlidir: Realizm-Reel politika, İdealizm-ideal politika, Liberalizm-Liberal politika ve Yeni Muhafazakarlık- Yeni Muhafazakar politika.

Realizm - Real politika-ABD dış politikası için yaklaşım haline getiren yazar alman yahudi göçmeni Hans J. Morgenthau'dur. Realizm dünyayı olduğu gibi kabul etmek üzerine kuruludur. Uluslararası ilişkilerde, uluslararası sistemin değerler, idealler ya da olması istenilenler yerine sistemin ana unsurları olan devletlerin amaçlarını ve

---

¹⁴ Ramazan Gözen, a.g.e. s.107

¹⁵ Ramazan Gözen, a.g.e. s.108

çıkarlarını gerçekleştirmeye yönelik davranışları doğrultusunda şekillendiğini ileri sürer. Savaş, çatışma, güvenlik ve güç mücadelesi gibi gerçeklerin daima göz önünde bulundurulması, değerleri yaymak uğruna çıkarların feda edilmemesi savunulur¹⁶.

İdealizm - İdeal politika. İdealizme göre devletler, kendi çıkarlarını dünya çıkarlarının arkasına koyabilirler. İdealistler ABD'nin barış, refah, özgürlük, düzen, istikrar gibi değerleri yaymak için çalışması gerektiğini savunurlar. Realistler, Uluslararası toplumda her zaman başat güçlerin olduğunu ve bu güçlerin kendi çıkarlarını tüm toplumun çıkarları gibi sunmaya çalıştıklarını, böylece de herkesin çıkarlarına olabilecek bir yapının olamayacağını savunarak idealizmin en önemli varsayımlarından birine meydan okumuştur. Çünkü realist düşünürler açısından herkesin çıkarına olan mutlaka birinin çıkarları ile çatışır.

Liberalizm-Liberal politika. Liberalizm'in ABD dış politikasına etkisi, liberal değerlerin dünyaya yaygınlaştırılması sürecinde görülebilir. Bu bağlamda, bireysel özgürlük, sınırlı devlet, demokratikleşme, kapitalizm, çoğulculuk gibi değerler, ABD'nin dış politika hedefleri haline gelmiştir.

ABD dış politikası, bu şekliyle liberalizmi Soğuk Savaş döneminde çok nadiren ve sınırlı olarak gündeme getirmiş ve uygulamaya çalışmışken, Soğuk Savaş sonrasında çok daha aktif ve yaygın hale getirmiştir. Soğuk Savaş döneminde liberal değerlerin ABD dış politikasında görülen en belirgin örnekleri şunlardır: uluslararası

---

¹⁶ Mehmet Şahin, **Uluslararası İlişkiler Teorileri Temel Kavramlar**, Ankara Kripto yayın evi, 2014, ss.30-31.

ekonomik-ticari-mali kuruluşlar aracılığıyla uluslararası rejimler kurması, bu rejimlerin aldığı kararları, kuralları ve politikaları uygulamaya geçirmesi, dünya çapında ticaretin serbestleşmesi, sınırların ve engellerin kalkması ve kapitalizmin yaygınlaşmasına öncülük etmesi¹⁷.

Yeni muhafazakarlık – Yeni Muhafazakar politika. Amerika değerlerinin üstünlüğüne inanan ve bu değerlerin dünyanın başka bölgelerine yayılmasında gerektiğinde askeri güç kullanımını meşru gören siyasi görüştür. 2000-2008 yılları arasında ABD Başkanı olan George W.Bush’un dış ve güvenlik politikalarının şekillenmesinde etkili olmuş bir akımdır¹⁸. Saydığımız ABD dış politika teorilerinin her birinin farklı zamanlarda dış politikada önemli rolü olmuştur.

1.3. ABD DIŞ POLİTİKASINDA MONROE DOKTRİNİ

Monroe Doktrini ABD’nin Amerika kıtasındaki hakimiyet isteğinin bir yansımasıdır. Aynı zamanda da problemleri Avrupa’nın kıtadan uzaklaştırılması isteğinin de göstergesidir. Bu doktrinle diğer güçler kıtadan uzaklaştırılırken ABD hakimiyeti tesisi edilmiştir. Bu hakimiyetin bu güne kadar da yıkılabildiğini söylemek güçtür. Kıtada bugün ABD karşıtlığının artmış olduğu ve ABD’ye karşı alternatifler arandığı doğrudur da ABD egemenliğinin yıkıldığını söylemek zordur¹⁹. Monroe Doktrini Amerika’nın yüz elli yıl izlediği “yalnızcılık” politikasının doktrin haline gelmesidir. Başkan James Monroe 2 Aralık 1823 tarihinde kongreye bir mesaj yollamıştır. Bu mesaj Monroe Doktrini

---

¹⁷ Ramazan Gözen, a.g.e. s.118

¹⁸ Ramazan Gözen, a.g.e. s.120

¹⁹ Büşra Ögütçü, Monroe Doktrini ve ABD: <http://politikakademi.org/2013/02/monroe-doktrini-ve-abd/> (Erişim tarihi: 06.05.2017)

adını almış ve Amerikan dış politikasını yüzyıldan fazla süre şekillendirmiştir. Bu mesajın içeriği ise şu şekildedir.

1. ABD Bağımsızlığını almış olan Amerika kıtalarının Avrupa devletleri tarafından sömürgecilik konusu yapılmasına ve bu devletler tarafından herhangi bir şekilde kontrol altına alınmasına izin veremez ve bu hususta yapılacak herhangi bir teşebbüsü gayri dostane bir hareket olarak karşılar.
2. ABD'nin, Avrupa devletlerinin sorunları ile hiçbir ilgisi yoktur ve bu sorunlara karışmayacaktır. Fakat buna karşılık, Avrupa devletleri de Amerika Kıtalarının sorunlarına karışamaz. Avrupa devletlerinin kendi sistemlerini Amerikan yarımküresine sokmak için yapacakları her teşebbüsü ABD kendi barış ve güvenliğine yöneltmiş hareket sayacaktır.

Monroe Doktrini ile:

- ABD Latin Amerika üzerinde ekonomik ve siyasi nüfus sağlamıştır;
- Latin Amerika ABD çıkar bölgesine dahil edilmiştir;
- Avrupa kıtadan uzaklaştırılmış ancak ABD hakimiyeti tesis edilmiştir. “Amerika Amerikalılarıdır” ilkesi uygulanmış ancak bu “Amerika ABD'nindir” şekline dönüşmüştür.

Bu doktrin daha sonra Roosevelt tarafından genişletilmiştir. “Orta ve Güney Amerika'da” bir devlet ABD'nin güvenini kazanmazsa ABD müdahale edecektir.

Roosevelt'in Monroe Doktrini'nden çıkardığı bu netice “Roosevelt Corollary” ve bu siyasete bağlı oluşan hegemonya biçimiye “Big

stick”(Kalın sopa, zora dayalı siyasi güç) olarak anılmıştır²⁰. Bunun örnekleri ise Nikaragua Dominik Cumhuriyeti ve Haiti’de görülmüştür.

Monroe Doktrini, ABD’nin Birinci Dünya Savaşı’na kadar neredeyse anayasası gibi görülmüştür²¹. Bu doktrin ile ortaya atılan izolasyon politikası, siyasi anlamda Avrupa sömürgeciliğinden korunmayı hedeflemiştir. İzolasyon politikası izleyen bir devlet, askeri ittifaklara girmekten ve ülkesinde diğer devletlere askeri kolaylıklar tanımaktan kaçınır. Monroe Doktrini de uluslararası sorunlara aktif olarak katılmamayı ve diğer devletlerle diplomatik hatta ticari ilişkileri en alt düzeyde tutmayı öngören bir dış politika stratejisidir. Bu doktrin ile ABD dünya siyaset sahnesinden deyim yerindeyse elini eteğini çekmiştir. Bununla beraber Avrupa devletlerin kendisine karşı sömürgeci uygulamalarını da bertaraf etmiştir. Bu sayede içe dönük bir politika izleyerek kendi ekonomisini güçlendirme ve Orta ve Güney Amerika üzerinde etkinlik sağlama imkânı kazanmıştır.

Doktrinin tam metnine göre, başlangıçta Amerika kıtasının herhangi bir Avrupalı gücün kolonisi olarak düşünülmemeyeceği belirtilmiştir. Amerika kıtasının kuzey batı sınırının haklarının Amerika Birleşik Devletleri’ne ait olduğu, Rusya ve İngiltere ile karşılıklı olarak teyit edilmiştir. Avrupa Devletleri, bu metine göre artık Amerika kıtasını kolonileştiremeyeceklerdir. Metinde belirtilen diğer bir husus, Avrupalı güçlerin siyasal sistemlerinin ABD’ninkinden farklı olduğudur. Bu nedendir ki, eğer Avrupa devletleri kendi siyasal sistemlerini bu AAAYarımkürenin herhangi bir yerinde yayma girişiminde bulunurlarsa,

---

²⁰Büşra Ögütçü, Monroe Doktrini ve ABD:<http://politikakademi.org/2013/02/monroe-doktrini-ve-abd/> (Erişim tarihi: 06.05.2017)

²¹ Tayyar Arı, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2002, s.221

bu durum Amerika Birleşik Devletleri'nin güvenliği için bir tehdit olarak görülecektir. Son olarak metinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin Avrupa'nın bir parçası olmadığına doğru olan politika olduğu, Avrupalı güçlerin de aynı politikayı gütmemesinin umulduğu belirtilmiştir²².

---

²² Samet Mütevellioğlu, **Soğuk Savaş Sonrası ABD Dış Politikasının Monroe Doktrini Geleneğiyle Karşılaştırılması** 12.s.3.

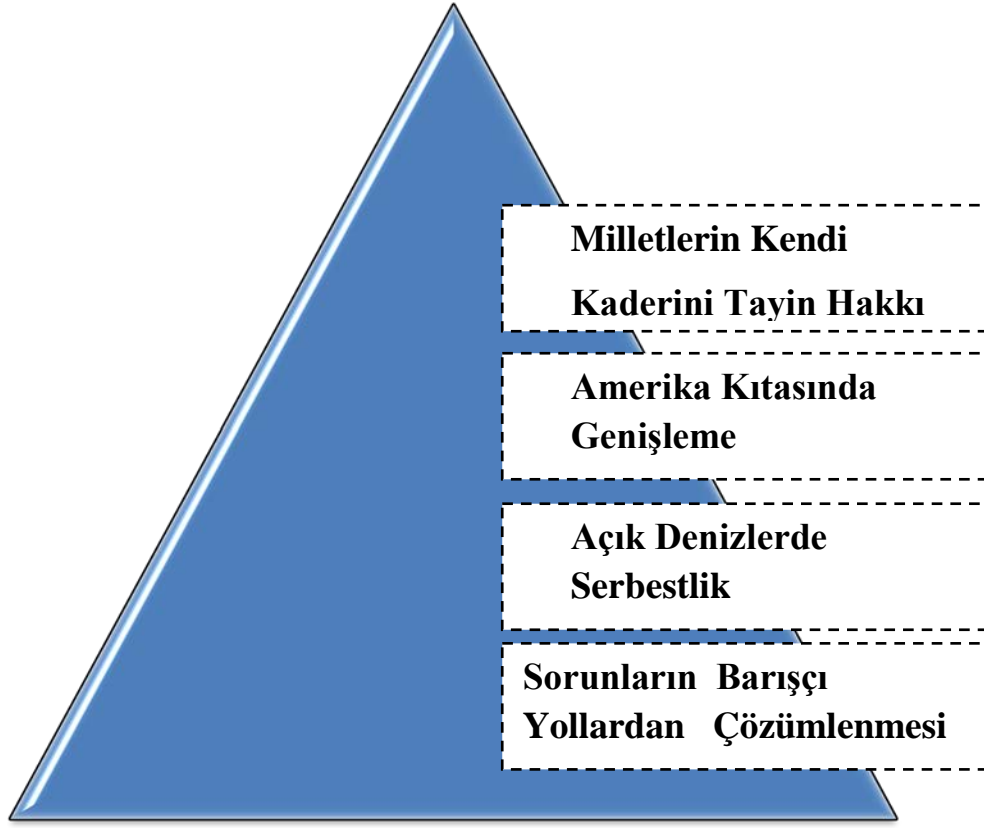
İKİNCİ BÖLÜM: ABD’NİN ASYA PASİFİK’LE İLİŞKİLERİ

2.1. ABD’NİN ASYA PASİFİK’LE SİYASİ İLİŞKİLERİ

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin dünya hakimiyetine giden yolu, bağımsızlığından itibaren aşamalı bir şekilde gerçekleşmiştir. ABD önce İngiltere’den bağımsızlığını kazanmış daha sonra da hızlı bir şekilde sınırlarını genişletmeye başlamıştır. Bu şekilde ABD önce Latin Amerika’da sonra da Pasifik’te önemli bir devlet haline gelmiştir. ABD, Asya-Pasifik’te Avrupalı (İngiltere, Fransa, Rusya, Almaya, İspanya) ve Asyalı (Japonya) büyük güçlerle rekabete girişmiş ve uzun vadede kazançlı çıkan taraf olmayı başarmıştır.

Bağımsızlık sonrasında ABD’nin izlediği dış politikası “barışçı ve yalnızcı” olarak tanımlanmaktadır. Buradaki barışçılık ve yalnızcılık, Avrupalı büyük güçlerin savaşlarına ve ittifaklarına karışmama şeklinde anlaşılmalıdır. Küçük bir ordusu ve donanması olan tarafsız bir ABD, Avrupa’da sürekli devam eden savaşlardan ve askeri yükümlülüklerden kaçan Avrupalı göçmenler için adeta bir cennet gibiydi. Bu açıdan ilk dönem Amerikan dış politikası yalnızcı olmaktan ziyade, tarafsız olarak nitelendirilebilir. Ayrıca ABD kendi ülkesinin ve vatandaşlarının çıkarlarını korumak için diğer Avrupalı güçlerle birlikte üçüncü ülkelere müdahalelerde bulunabiliyordu. Bu tür faaliyetleri “gayri siyasi müdahale” olarak tanımlandığı için Amerikan dış politikası açısından bir meşruiyet sorunu ortaya çıkmıyordu. 1823 Monroe Doktrini aslında ABD’nin gelecekte dünya politikasına dahil olacağı somut bir işaretidir. Bu dönemde Amerikan dış politikasının dört önceliği öne çekilmiştir:

Şekil 1.1. Amerikan dış politikasının dört önceliği

Bu ilkelere bakıldığında, bunların ABD'nin o dönemdeki mevcut çıkarlarına hizmet ettiği görülmektedir²³.

Amerika'nın Asya'ya yönelmesinin en az 3 sebebi vardır:

1. Doğu Asya'nın ekonomik ve siyasi öneminin giderek dünyada artması ve buna bağlı olarak ticaret ve GNP'nin paylaşılmasında bölgeselliğin giderek yükselmesi;
2. Eski uygarlıkların yerleşkesi olan bu topluluğun gururlu soyu olarak şimdilerde yeniden doğması;
3. Orta Asya tarihsel olarak Avrupa'dan ve Ortadoğu'dan daha az terörle uğraşmasına rağmen, son on yılda Taliban yıkımından sonra Kuzeydoğu Asya'nın teröre 2.ayak olabileceği öngörülüyor.

²³ Selçuk Çolakoğlu, **Amerikan dış politikası**, Unite 7, s.199-200

Soğuk Savaş sonrası terörizm savaşlarına karşı uluslar arası 3 baskın eğilimden bahsedebiliriz: Küreselleşme, Bölgeselcilik ve Güç Dengesi Politikasıdır. Doğu Asya her bir alanda kritik roller oynamaktadır. Çin bölgede geleneksel hegemon güç, öyle ki sosyal ütopyizmi sonucunda bölgeyi kucaklıyor. ASEAN bölgedeki ciddi önemli yapılardan biridir²⁴.

ABD'nin Pasifike açılması. ABD'nin sınırları daha Pasifik kıyılarına ulaşmadan çok önce Amerikan bayraklı gemiler Güneydoğu Asya sahillerinde görünmeye başlamıştır. Asya'yla ticaret yapan ilk gemi 1784 yılında New York'tan Çin'in Canton limanına sefer düzenlemiştir²⁵.

ABD 1820'li yıllardan başlayarak Çin'le ticaretini sürekli artırmıştır. Bu dönemde Çin, komşuları Kore ve Japonya'ya göre daha kapalı bir görünüm sergilemekteydi. Afyon Savaşları'yla (1839-1842) İngiltere Çin'i tamamen dışa açılmaya zorlamış ve ABD de bu sayede benzer ticari haklar elde etmeyi başarmıştır.

Şekil 1.2. Pasifik ülkeleri

Kaynak: <http://japanfocus.org/-Richard-Tanter/2385>

San Francisco (ABD) ve Yokohama (Japonya) arasında bulunan

²⁴ L. Dittmer "East Asia In The "New ERA" In World Politics" World Politics 5, 2002, s.38

²⁵ Selçuk Çolakoğlu, a.g.e. s.200

Midway Adası'nın 1867'de Amerikan donanması tarafından işgali, yayılcılık konusunda atılan diğer önemli bir adımdır. 1903'te Midway ABD'nin ilk Pasifik kablo hattının merkezi olacaktır. Güney Pasifik'teki Samoa adaları ise 19. yüzyılın ikinci yarısında Almanya, İngiltere ve ABD arasında rekabete sahne olmaktadır. Samoa ekonomisi tamamen Alman nüfuzu altına girmişti. İngiltere ise Avustralya ve Yeni Zelanda'ya yakınlığı dolayısıyla bu adalarla ilgileniyordu. ABD'nin ise Pago Pago limanında kazanılmış hakları bulunmaktaydı. 1889 yılında imzalanan Berlin Antlaşması'yla Samoa adaları Almanya, İngiltere ve ABD'nin ortak vesayeti altına alınmıştır.

Kore, 19. yüzyılda hukuki olarak Çin'in vesayeti altında olan bir krallıktı. Bu yüzden Çin, Kore ile ilgili anlaşmaların kendisiyle yapılmasını istemekteydi. ABD Kore limanlarından ticaret yapmak için 1882 yılında Çin ile bir anlaşma imzalamıştır. Ancak bu dönemde Kore üzerinde Çin, Rusya ve Japonya arasında kıyasıya bir rekabet yaşanmaktaydı. Japonya, Kore Yarımadası'nı kendi denetimi altına alabilmek için 1894'te Çin'e savaş ilan etmiştir. Bu savaş sırasında Rusya, Fransa ve Almanya Çin'i desteklerken ABD tarafsızlığını ilan etmesine rağmen Japonya lehine bir tavır sergilemiştir. Sonuçta 1895 yılında imzalanan Shimonoseki Antlaşması'yla Çin, Kore'nin bağımsızlığını tanımak zorunda kalmıştır. Bu ise Kore'nin fiilen Japon nüfuzu altına girmesi anlamına geliyordu.

1890'lardan itibaren 400 milyonluk Çin pazarı Amerikan ticari çıkarları açısından daha fazla bir önem kazanmıştır. Çünkü bu dönemde Amerikan firmalarının ürettikleri mal miktarı, iç tüketimin çok üzerinde artmaya başlamıştır. Bu yüzden ABD, İngiltere'yle birlikte Fransa, Almanya ve Rusya'nın Çin'i bölme girişimlerine karşı çıkmış ve "açık

kapı politikası”na daha fazla bir önem vermiştir²⁶.

ABD, Asya ile ticaret konusunda Avrupalı güçlerin (İngiltere, Fransa, Almanya, Rusya) politikasını takip etmiştir. Başkan Tyler, Amerikalı tüccarların Çin’de İngiliz tüccarlarıyla aynı ayrıcalıklardan yararlanmasını temin etmiştir. 1844’te Çin ile imzalanan Wanghia Antlaşması’yla Canton, Amoy, Foochow, Ningpo ve Fianghay liman şehirlerinde konsolosluk açma, Amerikan vatandaşlarının eğitim ve sağlık hizmetleri için okul, hastane, kilise kurma hakkı tanınmıştır.

Amerikan politikası bazı noktalarda Avrupalılardan farklılık arz ediyordu. Avrupalı devletlerin aksine ABD’nin Asya’da sömürge bulmak gibi bir niyeti yoktu ve sadece serbest ticaret fırsatlarından yararlanmak istiyordu. Bu yüzden tüm devletlerin aynı ticari hak ve ayrıcalıklara sahip olduğu açık kapı politikası (*open door policy*) ABD için yeterliydi. Ancak bu konuda esas tehdit zayıf Çin ve Japonya’dan değil, elde ettiği ayrıcalıkları paylaşmak istemeyen Avrupalı devletlerden geliyordu.

Bu açıdan Çin ve Japonya’nın bağımsızlık ve toprak bütünlüğü, daha doğrusu başka bir devletin münhasır yetki alanına girmemesi önem taşımaktaydı. ABD, Çin’in toprak bütünlüğü konusundaki hassasiyetini II. Dünya Savaşı’na kadar korurken, Batı etkisine açıldıktan sonra hızlı bir şekilde kalkınıp modernleşen Japonya’nın başarısı için 1905 yılına kadar destek vermiştir.

Soğuk Savaş Dönemi (1945-1990). ABD’nin II. Dünya Savaşı sonrası Asya-Pasifik bölgesinde iki büyük önceliği olmuştur. İlk olarak, Japonya’nın tekrar ABD’ye rakip olmayacak bir konuma sokulması gerekiyordu. İkinci olarak, patlak veren Soğuk Savaşta Asya’da

---

²⁶ Selçuk Çolakoğlu, a.g.e. s.202

komünist rejimlerin yayılmasını engellemek büyük önem kazanmıştır.

ABD, Japonya'yı 1946-1952 yılları arasında militer rejimi tamamen tasfiye edecek şekilde bir sivilleştirme sürecine tabi tutmuştur. Bu dönemde Japonya'da parlamenter sisteme dayalı demokratik bir yapı kurulmuştur.

Meiji dönemi anayasasına son verilerek gücün merkezileşmesi önlenmiştir. Yeni anayasaya konan dokuzuncu madde ile Japonya'nın Japon adaları dışında savaşması yasaklanmış ve ordu lağv edilerek 50 bin kişilik jandarma-polis karışımı kendini savunma gücü (*selfdefence force*) kurulmuştur²⁷.

ABD ve Japonya arasında 1951'de San Francisco Antlaşması ve 1952 yılında ise Amerikan-Japon Güvenlik Antlaşması imzalanmıştır. Buna göre Japonya tüm ülkeyi Amerikan ordusuna açacak ve karşılığında ise hiçbir savunma harcaması yapmayacaktı. Bu koşullar altında Başbakan Yoshida Shigaru önderliğindeki Japonya, ABD'nin siyasi ve askeri alandaki üstün konumunu kabullenerek tüm dikkatini ekonomik kalkınmaya yöneltmiştir. Artık Japon dış politikası, ekonomik dış politika ile eşdeğer anlama gelmiştir.

1945 sonrasında Japonya, Sovyetler Birliği öncülüğündeki komünist bloğun Asya'daki ilerlemesini durdurmada ileri karakol durumuna yükselmiştir. Özellikle Çin'deki komünist devrim ile Kore ve Vietnam savaşları ABD-Japonya ortaklığını pekiştirmiştir.

Japonya, Kore ve Vietnam savaşlarında Amerikan ordusuna lojistik açıdan büyük destek vermiştir. Bu iki savaş boyunca zarar gören Amerikan savaş uçakları, gemileri ve tankları Japonya'da tamir edilmiştir. Bu süreçte Japon ekonomisi büyük kazanımlar elde ederek

---

²⁷ Selçuk Çolakoğlu, a.g.e. s.208

sanayi ve hizmet sektörünü geliştirmiştir²⁸.

ABD'nin Asya'da komünizmin yayılmasını engelleme stratejisi ilk olarak 1950'de patlak veren Kore Savaşında uygulanmıştır. Başkan Henry Truman ABD'nin Asya'daki rolü ve Japonya ve Filipinler'deki üslerin güvenliği açısından Güney Kore'yi savunmaya karar vermiştir. ABD bu amaçla Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ni devreye sokup önce Kuzey Kore'yi başka bir egemen devlete saldırdığı için kınatmış ve üye ülkeleri bu saldırganlığı durdurmak için harekete geçmeye çağırmıştır. Bu karar alındığı sırada Sovyetler Birliği, Çin adına Milliyetçi Çin hükümetinin BM'de temsilini protesto ettiği için Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi oturumlarına katılmıyordu.

Güney Kore birliklerinin yanında savaşa BM komutasında ABD ve Türkiye başta olmak üzere 14 ülkeden gelen birlikler katılmıştır. BM Başkomutanı General McArthur'un Incheon çıkartmasıyla savaşın kaderi değişti. Kore Yarımadasının büyük kısmını işgal etmiş Kuzey birlikleri Çin sınırına kadar çekilmek zorunda kaldılar. BM birliklerinin Komünist Çin sınırına dayanması, Çinli Komünistleri kendilerinin de saldırıya uğrayacağı noktasında endişelendirdi. Aslında Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) bu endişesinde haksız da sayılmazdı.

Asya'daki dengeler 1949'da Çin'deki Milliyetçi rejimin Komünist kuvvetlere karşı kaybedip Tayvan adasına sığınmasından sonra oldukça bozulmuştu. Kıta Çin'in yanında Tayvan gibi küçük bir adanın rekabet şansı zaten oldukça azdı. Zaman geçtikçe Mao'nun Çin Komünist Partisi, ülkedeki hakimiyetini iyice pekiştirmişti. Bu şartlar altında Chaing Kai-Shek'in iktidar mücadelesini kazanıp yeniden kıta Çin'ine dönme şansının pek kalmadığı görülmektedir.

---

²⁸ Selçuk Çolakoğlu, a.g.e. s.209

Aslında Tayvan'ın bağımsızlığını koruması da ABD gibi büyük bir devletin desteği ile olmuştur. Çin Komünist kuvvetlerinin Milliyetçilerin kontrolündeki Tayvan adasını da işgal etmesinin engellemek için ABD, Kore Savaşı'nın başladığı 1950'den itibaren 7. Filoyu Tayvan boğazında mevzilendirmiştir. 1954 yılında imzalanan Ortak Güvenlik Antlaşmasıyla Tayvan hem kendi güvenliğini sağlamış hem de aynı zamanda ABD'nin bölgedeki en önemli müttefiklerinden bir haline gelmiştir. Tayvan için uluslararası meflruiyet açısından esas kötüye gidiş, 1969 Nixon Doktrini ile başlamıştır. Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti arasındaki komünist ittifak, 1953'te Stalin'in ölümünden sonra sarsılmaya başladı. Sosyalist dünyanın liderliği, sosyalizmin yorumlanması, sınır ihtilaşarı, Sovyetlerin Çin üzerinde nüfuz kurma çalışmaları gibi sebeplerle bozulan iliflkiler, 1963 yılında diplomatik olarak kopmuş, 1969 yılında ise Çin-Sovyet sınırında çatışmalara yol açmıştır.

Çin'in sosyalist blokta yalnızlaştığını gören ABD açısından bu büyük bir fırsattı. ABD'nin Sovyetler Birliği'ni çevrelemek adına ÇHC ile yakınlaşmaya başlaması bir dizi önemli gelişmeyi de beraberinde getirmiştir. Ekim 1971'de BM Genel Kurulu çoğunlukla aldığı bir kararla ÇHC'yi üyeliğe kabul etmiş ve aynı zamanda Çin Cumhuriyeti'ni (Tayvan) üyelikten çıkarmıştır. Şubat 1972 yılında ise ABD Başkanı Richard Nixon Çin'i ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında varılan anlaşmayla ABD Tayvan'daki askeri kuvvetlerini çekmeyi kabul etmiştir. Ancak bu önemli adımlara rağmen Çin-ABD diplomatik ilişkilerinin kurulması 1979 yılını bulmuştur.

1954 Cenevre Konferansı ile Fransız sömürgeleri olan Vietnam, Laos ve Kamboçya'ya bağımsızlık verildi. Ancak Vietnam 17.

paralelden itibaren ikiye bölünerek kuzeyi Ho Chi-Minh liderliğindeki komünistlere bırakıldı. Bu bölünmeyi kabullenmeyen Kuzey Vietnam askeri yöntemlerle Güney Vietnam'ı ilhak etme politikası başlatmıştır. ABD bu süreçte Güney Vietnam'ı desteklemiş hatta Kore Savaşı'nda olduğu gibi asker de göndermiştir. Ancak ABD Vietnam Savaşı'nda Kore müdahalesi gibi başarılı olamamış, 1973 yılında Amerikan askerlerinin ayrılmasından iki yıl sonra Kuzey Vietnam Güney Vietnam'ı ilhak etmiştir.

ABD'nin komünist yayılmasına karşı Asya-Pasifik bölgesinde kurduğu bir başka ittifak da SEATO olmuştur. 1954'te kurulan SEATO aslında NATO'nun Asya versiyonu olarak düşünülmüştü. ABD, İngiltere ve Fransa'nın yanı sıra Avustralya, Yeni Zelanda, Filipinler, Tayland ve Pakistan bu güvenlik örgütüne üye olmuşlardır²⁹

Kissinger kitabında Asya'nın bölgesel olarak dinamiklerinin Avrupa'dan çok farklı olduğunu bu nedenle de ABD'nin de stratejilerinin ve ülkelerle ilişkilerinin farklı olacağını anlatıyor. Avrupa'da ülkelerin arasındaki ekonomik, siyasi ve kültürel farklılık Asya'daki gibi keskin değildir. Avrupa'nın aksine Asya ülkeleri örgütler veya ikili anlaşmalar vasıtasıyla işbirliği yapsalar dahi birbirilerini rakip ve potansiyel tehdit olarak görürler. Her bir ülke birbiriyle yeterince güçlü olmadıklarından dolayı çatışmaya girmekten kaçınırlar fakat bu durum onları olası bir savaştan alıkoymaz. Yeteri kadar güçlü olmayışları diğer ülkelerin güçlenmelerini, kendilerinden daha güçlü bir konuma gelmesini ya da diğer ülkelerle ittifak yaparak güç dengesini bozmasını engelleme güdüsü oluşturmuştur. Asya'daki ülkelerin tarihten gelen güven eksikliği ve çatışma riski nedeniyle ABD bölgedeki

---

²⁹ Selçuk Çolakoğlu, a.g.e. s.210

ülkelerle temas halinde olmalı, bu ülkelerin birbirilerine veya kendisine karşı bloklaşmasını engellemeye çalışmalıdır.

Kissinger ABD'nin Asya'da yapması gerekenleri sekiz maddede anlatmıştır:

- 1) Asya'da tek özellikle ABD'ye düşman olan bir gücün hakim olmasını engellemek ve Asya ülkelerinin küresel sisteme katılmasını sağlamak
- 2) Asya'da herhangi bir hegemon güç tehditine karşı üstün bir askeri güç oluşturmak ve kendi hedefleriyle uygun amaçlara sahip Asya ülkeleriyle uyumlu bir dış politika sergilemek
- 3) Japonya ile ittifakı sürdürmek
- 4) Radikal İslamcılar'a karşı Hindistan ile işbirliği yapmak ve diyalogu sürdürmek
- 5) Çin ile ilişkilerinde Çin'in kültürel, tarihi ve coğrafik değerlerini göz önünde bulundurarak jeopolitik çıkarlarını koruyacak bir dış politika belirlemek ve diyalog halinde bulunarak bir çatışma ortamı oluşmasını engellemek
- 6) Kuzey ve Güney Kore arasında barış ortamı sağlanması için Japonya'dan destek almak ve Çin, ABD, Güney Kore ve Rusya arasında politik koordinasyon sağlamak
- 7) Nükleer silahların yayılmasını önlemek adına ikili veya çok taraflı anlaşmalar yapmak
- 8) Tek başına denge stratejisi ile değil buna ek olarak ülkeler arasında manevra yapabileceği uzun vadeli politikalar benimsemeli ve hakimiyet kurma çabasına girmemelidir³⁰.

---

³⁰ Yasin Gülyüz, Amerikan Dış Politikası: ABD-Çin/Asya-Pasifik İlişkileri, http://www.academia.edu/29259833/Amerikan_D%C4%B1%C5%9F_Politikası, sss. 8-9-10 (Erişim tarihi: 20.05.2017)

2.2. ABD’NİN ASYA PASİFİK’LE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

Kore ve Vietnam savaşlarında Japonya, Amerikan ordusuna lojistik destek sağlamıştır. Savaşlarda zarar gören amerikan uçak, gemi ve tanklarının tamirini yaparak hem amerikanın askeri ve ekonomisine kazanç sağlamıştır.

Diğer yandan ABD, Çin ile ilişkilerini geliştirmesine rağmen Tayvan’ı da yalnız bırakmamıştır. Yaptığı ekonomik ve askeri desteklerle Tayvan’ın Çin tarafından ilhak edilmesine engel olarak onun bağımsız bir devlet gibi yaşamasına olanak tanımıştır.

Soğuk Savaş’ın bitişinden 2009 yılına kadar dünyada 365 ülke içi ve devletler arası çatışma meydana geldi. Bu çatışmaların 113’ü Asya’da meydana geldi ama Asya Pasifik’e pek uğramadı. Asya-Pasifik, gelecekte çok önemli çatışmaların sahnesi olma potansiyeli ile uzun zamandır kırılmamış bir fay hattı gibi beklemektedir. Sessizliğin temel nedeni, Asya- Pasifik bölgesinin büyük güç aktörleri olan Çin, ABD ve Rusya’nın bu dönemde önceliklerinin farklı olması ve zamana olan ihtiyaçları idi. Obama yönetimi artık ABD’nin dünyadaki liderlik konumunu Ortadoğu’dan Asya’ya taşımak istiyor. Bu taşınma Ortadoğu’dan vazgeçmek anlamına gelmiyor ama burada sadece İran ile işi kalan ABD, Asya-Pasifik’teki büyük hesaplaşmaya hazırlanıyor. Büyük hesaplaşmanın diğer ucunda olan Çin ise zamana oynayarak, bu hesaplaşmayı kendi için en uygun zamana erteleme peşindedir. Asya-Pasifik’te her an ateş almaya müsait o kadar çok sorun var ki, bu iki gücün inisiyatifi dışındaki bir çatışmanın her an tüm bölgeyi sarması ve erken bir büyük savaşa yol açması riski göz ardı edilemez. Bu hesaplaşmada Japonya, Rusya ve Hindistan gibi güçlerin alacağı konumlar ve nükleer silahların kullanılma olasılığının yüksek olması

durumu daha da karmaşık hale getiriyor. Bu aslında tam da güvenlik adına silah satmak ve bölgeye ekonomik olarak daha da yerleşmek isteyen ABD'nin istediği bir güvenlik ortamıdır³¹.

ABD, 1989 yılında kurulan Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü'nde (APEC) öncü bir rol oynamaktadır. Soğuk Savaş sona ermek üzereyken 12 ülkenin bir araya gelmesiyle kurulan APEC'in amacı Pasifik ekonomileri arasında iş birliğini derinleştirmek ve kurumsallaştırmaktır. Bugün itibarıyla 21 üyeli bir yapıya kavuşan APEC, dünya nüfusunun yüzde 40'ını, dünya ticaretinin ve gayri safi milli hasılasının (GSMH) yüzde 50'den fazlasını kapsamaktadır. APEC'in temel amacı üye ülkeler arasında ticaret ve yatırımda serbestleşme ve iktisadi alanda iş birliğini artırmaktır³².

ABD Başkanı Barrack Obama'nın giriş bölümünü yazdığı ve Mayıs 2010'da açıklanan 52 sayfalık "ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi", aslında ABD'nin geri çekilişinin ilk belgesi olarak okunabilir.

Obama döneminde ise bu dıştan içe güvenlik yapıları oluşturma stratejisinin yerini başka bir model aldı. İki sütun üzerinde yükselen bu modelde esas, iç halka oluyordu.

Obama dönemi "Ulusal Güvenlik Stratejisi"nde vurgulanan bir başka önemli konu da, mücadelenin çok uluslu olması gerektiği idi. Bu nedenle yeni belgede, BM ile NATO'nun (ayrıca Dünya Bankası ile IMF'nin) güçlendirilmesi, hatta yeniden yapılandırılması gerektiği belirtilmekteydi.

Bush'un ilk döneminde müttefiklere ihtiyaç duymayan ABD, ikinci döneminde çıkmaza girmiş, ardından da son yıl içinde, Obama'ya

---

³¹ Şenay Kaya, *US Strategy of Asia Pacific*, Kayseri 2013 s.4

³² Selçuk Çolakoğlu, a.g.e. s.211-213

hazırlık olarak transatlantik ilişkileri onarmaya yönelmişti³³.

ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, Kasım 2011’de Foreign Policy’de, “Amerika’nın Pasifik Yüzyılı” başlıklı, 17 sayfa tutan, yeni bir dış politika yol haritası ilan etti.

Clinton yeni yol haritasında, Asya’nın ekonomik büyümesi ile dinamizminin Amerikan ekonomik çıkarları için merkezi bir unsur olduğunu belirtiyordu. Asya Pasifik’te barış ve güvenliğin sağlanmasının, küresel ilerleme için kritik önemde olduğuna dikkat çekilmiştir. Clinton, yeni yol haritasında “politikaların geleceği Afganistan veya Irak’ta değil, Asya’da belirlenecek ve ABD de bu sürecin tam merkezinde yer alacak” diyordu.

Clinton, önümüzdeki 60 yıl boyunca ABD’nin Asya-Pasifik’de varlığını etkin bir biçimde muhafaza edeceğini savunuyordu. Japonya, Güney Kore, Avustralya, Filipinler ve Tayland’in, ABD’nin pasifik stratejisi için kaldıraç olduğunu, Washington’un bu ülkelere dayanacağını, bu ülkelerle ortak savunma ve ortak hedefler konusunda işbirliğini geliştireceğini belirtiyordu.³⁴

2.3. ABD’NİN ASYA PASİFİK’LE ASKERİ İLİŞKİLERİ

ABD, dünyanın en büyük askeri gücü ve küresel düzeyde büyük ölçekli hava-deniz operasyonları yapabilecek tek NATO ülkesi olmaya devam etmektedir. ABD, Atlantik’ten Asya-Pasifik bölgesine ağırlığını kaydırırken, yeni stratejisine uygun bir askeri güç geliştirmektedir³⁵.

Japonya ve Güney Kore’deki üslerini Kuzey Kore’deki gelişmeleri

---

³³ Şenay Kaya, a.g.e. s.6

³⁴ Şenay Kaya, a.g.e. s.8

³⁵ Sait Yılmaz, Asya-Pasifik Güvenliği, <http://www.21yyte.org/arastirma/asya-pasifik-arastirmalari-merkezi,2013> (Erişim tarihi: 11.05.2017)

öne sürerek takviye yoluna giden ABD, Irak'tan sonra 2014'de Afganistan'daki güçlerini de çektiğinde enerjisini daha fazla bu bölgeye verebilecektir. Bahreyn'de konuşlu 5. Filo, Hürmüz Boğazı'na odaklanmıştır. ABD'nin Afrika ve Güney Amerika'daki askeri gücü daha çok ayaklanma işleri için özel kuvvetlerden oluşmaktadır. ABD deniz kuvvetleri Asya-Pasifik bölgesine yönelik yeni bir amfibi saldırı filosu geliştirmektedir. Bu filonun Singapur ve Filipinler'de konuşlanması beklenmektedir. ABD, eski kolonisi olan Filipinler'de terk ettiği deniz ve hava üssünü yenilemekte ve Avustralya'nın kuzeyinde bir deniz piyade üssü kurmayı planlamaktadır. Filipinler'deki liman ve hava üslerini ABD savaş gemisi ve uçaklarının daha fazla kullanması için görüşmeler yapmaktadır. İki ülke Mart 2012'de Palawan adası yakınında Güney Çin Denizi'ne yönelik bir harp oyunu yaptılar³⁶.

ABD, can çekişen ekonomisini kurtarmak için Avustralya, Endonezya, Japonya ve Güney Kore gibi müttefiklerine silah satışını artırdı³⁷. Asya-Pasifik bölgesinde savunma harcamaları enflasyona rağmen 2011 yılında bir önceki yıla göre %3.15 arttı. Bu, Asya ülkelerinin savunma harcamalarının ilk defa Avrupa'dan daha hızlı arttığı anlamına gelmektedir. Çin, Japonya, Hindistan, Güney Kore ve Avustralya toplam savunma harcamalarının %80'ini gerçekleştirdiler. En büyük savunma bütçesine sahip olan Çin, tüm bölgenin savunma harcamalarının %30'dan fazlasını tek başına yapmaktadır. Çin'i %20 ile Japonya, %10 ile Hindistan izledi. Pekin'in resmi harcama rakamları 2001 yılına göre 2011'de iki buçuk kat daha fazladır. Çin savunma bütçesi her yıl yaklaşık %10.9 arttı. Bununla beraber Çin'in 2011'deki

---

³⁶ Sait Yılmaz, Asya-Pasifik Güvenliği, <http://www.21yyte.org/arastirma/asya-pasifik-arastirmalari-merkezi,2013> (Erişim tarihi: 11.05.2017)

³⁷ China Daily: **Asia Military Spending**, (Erişim tarihi: 11.05.2017)

savunma harcaması GDP'sinin %1.28'ini teşkil ediyor. Çin, 2012 yılında %11.2 artış ile savunmasına 106.4 milyar dolar harcamasına rağmen, bu gene de ABD'nin harcadığının %15'inden daha azdır. Filipinler, başta Palawan'daki deniz üssü olmak üzere askeri üslerinin modernizasyonu için milyonlarca dolar harcamaktadır. Hindistan, Japonya ve Güney Kore, yeni savaş uçakları almaktadır. Hindistan, denizaltılar ve uçak gemileri ile deniz kabiliyetlerini geliştirmektedirler. Avustralya deniz kabiliyetlerini geliştirme yanında F-35 uçakları gelene kadar F/A-18 E/F elektronik savaş uçakları almaktadır. Endonezya, 2011 yılında ABD'den 24 adet F-16 C/D uçağı aldı. 1990'lardaki savaşları dikkatle izleyen Çin, önce 24-48 saat arasında göreve hazır olacak 100.000 kişilik bir hızlı müdahale gücü kurdu³⁸. Acil durumlarda sınır güvenliği için 300.000 kişilik özel bir birlik oluşturdu. Özel kuvvetlerini artırırken bir yandan elit kuvvetler geliştirmeye başladı. Çin Kara Kuvvetleri bugün ABD ile bir kara savaşına girebilecek C4ISR dahil yüksek yoğunluklu modern savaş kabiliyetine sahiptir. IISS'ye göre 62 denizaltı, 13 destroyer ve 65 fırkateyni olan Çin ile Güney Çin Denizi'nde rekabet etmek küçük devletler için mümkün değildir. Çin'in yeni Amfibi Filosuna kattığı gemiler tartışmalı adalara süratle birlik çıkaracak şekilde dizayn edilmiştir. Çin öncelikle uçak gemisi ve J-20 savaş uçağı tedarik etmektedir. Çin'in uydusavar, gemilere karşı balistik füzeler, cruise füzeleri ve siber savaş kabiliyetleri peşinde olması en çok ABD'yi endişelendirmektedir. Bu kabiliyetler Tayvan boğazında yapılacak bir savaşa uygun silah platformlarıdır. Pekin'in korkusu ise ABD tarafından askeri ve diplomatik olarak çevrenemektir. Çin, tüm yabancı şirketleri

---

³⁸ Sait Yılmaz, Asya-Pasifik Güvenliği, <http://www.21yyte.org/arastirma/asya-pasifik-arastirmalari-merkezi> (Erişim tarihi: 11.05.2017)

Güney Çin Denizi'nde petrol araması yapmamaları için uyardı. Çin, kendi egemenliğinde gördüğü bu denizde istenmediği girişimleri gemileri ile derhal taciz etmektedir. Exxon Mobil, orta Vietnam'a yakın Danang sahilinde hidrokarbon keşfedince bu bölgenin kendisine ait olduğunu iddia eden Çin tarafından ikaz edildi. ABD deniz gücü daha çok deniz güçlerine karşı hazırlıklı ve etkindir. Kara gücü daha etkin olan Çin ise çevresindeki komşu ülkelere yönelik senaryolar için beklemektedir. Her ne kadar ABD ve Çin ekonomik bağımlılık nedeni ile güvenlik ortağı gibi davranıyor gözükse de, Kore ve Tayvan için savaşa hazır olma ihtiyacı Çin'i uzun zamandır anavatana dayalı kuvvet yapısından güney denizinde 1000 km.lik bir güç projeksiyonu geliştirmeye itti. Batılı analizcilere göre Çin'in güç projeksiyonu sadece kendi çevresi ile sınırlı değildir. Afrika'ya ve hatta kendisini ilgilendiren tüm stratejik ulaştırma hatlarına yöneliktir. Uçak gemisi ve J-20 savaş uçakları bu hedefi tamamlamaktadır. Bununla beraber, Doğu Asya'da Çin henüz ABD'nin rakibi olarak görülmemektedir. Çin, kendi iç güvenliği ve muhtemel bir Kore savaşı için kara kuvvetlerine önemini vermektedir. ABD'nin zorluğu ise Doğu Asya'dan Pasifik Denizi ile izole olmuş olması ve bölgedeki ülkelerin Çin'e kafa tutamayacak kadar askeri yönden zayıf olmalarıdır. Üstelik bu zayıf ülkelerin kendi aralarındaki sorunları ABD'nin çıkarlarını pek enterese etmemektedir. ABD'nin önceliği ekonomik çıkarlarını korumak ve deniz yolları ve kaynaklarını kontrol edecek bir Asya gücünün ortaya çıkmasını önlemektir³⁹. Caydırıcılığını koruması için de hiçbir ülke kıtalararası nükleer güce sahip olmamalıdır. ABD'nin Asya Pasifik'te görünen piyonları olan Filipinler, Vietnam ve Japonya ise bölge denizleri

---

³⁹ George Friedman: **The Emerging Doctrine of the United States**, Stratfor, 2012. (12.05.2017)

için imkanlar sağlayan bir satranç tahtasında yer almaktadırlar.

2.4. ABD’NİN ASYA PASİFİK’LE KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ

Elbette, Amerikan dış politik kültürünü sadece ABD’yi yönetenlerin algılama ve bakışlarıyla açıklayamayız. Amerikan dış politik kültürünü ele alırken, her şeyden önce ABD’nin bulunduğu coğrafyayı göz önünde bulundurmamız gerekir.

Dış coğrafi çevreyi algılama, nasıl bir devletin dış politikasını etkilerse, dış coğrafi çevre de bir devletin dış politikasında belirleyicilik kazanır. ABD’nin dış politikasında coğrafya etkeni birçok ülkeden daha baskın bir karaktere sahiptir. ABD’nin çevresinde yayılacağı doğal bir alan bulunması, coğrafyanın bu ülkenin dış politika kimliğinin oluşumundaki belirleyici etkisini göstermiştir. Çevresinde bulunan ülkelerin sosyo-ekonomik bakımdan gelişmemiş küçük ülkeler olmasının Amerikan kimliğini daha kibirli kıldığı bir gerçektir. Bu gerçek, bir siyasal felsefe ile birleştiği zaman ABD’ye farklı bir karakter vermiştir. Çünkü devletler dış ilişkilerini yürütürken baskın bir dış coğrafi çevrenin etkilerinden kaçabilmeleri çok zordur. Hitler Almanyası ABD’yi II. Dünya Savaşı’na çekmemiş olsaydı, Amerikan dış politikası daha farklı bir yönde gelişebilirdi. Bu durum, yönetenlerin siyasi felsefeleri bir yana, Avustralya’nın neden bir ABD olamayacağı gerçeğini gözler önüne sermektedir⁴⁰.

Soğuk Savaş sonlarına doğru ve günümüzde ABD, Asya Pasifik ülkeleri ile kültürel ilişkilerde bulunmuştur.

---

⁴⁰ Gültekin Sümer, a.g.e. s.129

ABD'nin bir 'Amerikan medeniyeti' modeli ihracı vizyonu ile bağlantılıdır. Sadece üniversite öğrencilerine değil, akademisyenler, sivil toplum ve siyasi kuruluşları içine alacak şekilde, eğitim ve kültürel işbirliklerinin pratiğe dönük yönleri arasında yolsuzluklarla mücadele, insan hakları temelli yasaların oluşturulması, dini özgürlüklerin yaygınlaştırılması gibi unsurlar dikkat çekiyor. Bu noktada ABD'nin bölgedeki her ülkeye sunabileceği bir 'değerler birikimi' olduğunu, Myanmar'da demokratik toplum oluşturulması, Endonezya'da yolsuzlukların üzerine gidilmesini görmek mümkündür.

Son dönemde Vietnam'la 'olağanüstü' denilmeyi hak edecek şekilde geliştirilen ilişkilerin arka planında, bu ülke halkının yüzde 78'inin ABD'ye pozitif bir yaklaşım sergilemesinin payını küçüksememek gerekir. Bu istatistiki verinin bizatihi kendisi, iki ülke ilişkilerinde 'kültürel' zeminin de hazırlandığı ve bu alanda kayda değer çalışmalar yapıldığı anlamına geliyor. Bu anlamda, aralarında yarım yüzyıl cunta rejimlerine konu olan ve kapılarını yeni yeni dünyaya açan Myanmar ile komünist ideolojiyle yönetilen Vietnam gibi ülkelerin de içinde bulunduğu bölge ülkelerinde ABD politikalarını doğrudan destekleyici mahiyet taşıyan kapitalist üretim ve tüketim ilişkilerinin aldığı ve alabileceği rol yadsınmaz. Bu çerçevede ABD yönetimi, eğitim, kültür ve bilim odaklı programlarla otokratik, diktatör, tek parti rejimi gibi adlandırmaları hak eden ülkelerdeki sivil toplumu demokratik reformlarla buluşturmayı hedefliyor.⁴¹

---

⁴¹ Mehmet Özyay, ABD'nin Pasifik Yüzyılı Projesi ve Kazanımları, <http://aa.com.tr/tr/analizhaber/abd-nin-pasifik-yuzyili-projesi-ve-kazanimlari/579683> (Erişim Tarihi: 17.05.2017)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: I. DÜNYA SAVAŞI SONRASI ABD’NİN ASYA PASİFİK POLİTİKASI

3.1. ABD’NİN I. DÜNYA SAVAŞ DÖNEMİNDE ASYA PASİFİK POLİTİKASI

I. Dünya Savaşı sırasında İngiltere ve Fransa’nın yanında Almanya’ya savaşı ilan eden Japonya, daha savaşın ilk günlerinde Asya’daki Alman sömürgelerine yerleşmiştir.

1919 Paris Barış Konferansı sırasında Başkan Wilson, Japonya’nın Çin’in Shantung limanı üzerindeki Alman haklarını devralmasını zoraki bir şekilde kabul etmiştir. Versay Antlaşması ile Almanya, Pasifik’teki Marshall, Caroline ve Mariana adalarındaki vesayetini Japonya’ya devretmiştir. Bu küçük takımadalar Hawaii ile Filipinler arasında stratejik bir noktada yer tutmakta ve ABD’nin Guam adasını da çevrelemekteydi.

ABD, I. Dünya Savaşı’nda İngiltere ve Fransa’nın yanında Almanya’ya karşı savaşa girmiştir. Savaşın sona Amerikan Kongresi Almanya’ya imzalatılan Versay Antlaşmasını onaylamayı reddetmiş ve ABD yeni kurulan Milletler Cemiyeti’ne de üye olmamıştır. Başkan Warren Harding Avrupa ittifak sistemlerine girmemeye dayalı ABD’nin geleneksel Yalnızcılık dış politikasına geri dönmüştür.

Savaş öncesi artan ülke içindeki etnik ve ırksal gerginlikler savaş sonrası daha da hızlanmıştır. ABD’nin asli unsuru olan Kuzey Avrupa kökenli Amerikalılar 1921 ve 1924 yıllarında göçmen alma politikalarında sınırlayıcı düzenlemeler yapma konusunda Kongre’de başarı elde etmişlerdir. Buna göre Güney ve Doğu Avrupa’dan gelen göçmenlerin sayısı sınırlandırılırken Japon göçmen kabul edilmemeye başlanmıştır. Yahudi düşmanlığı devam ederken Afrika kökenli

Amerikalılara yönelik ayrımcılık artış göstermiştir. Beyaz ırkçı hareketi *Klu Klux Klan* hareketi 1920'lerde gücünün zirvesine ulaşmıştır⁴².

1936 yılına gelindiğinde II. Dünya Savaşının ayak sesleri duyulmaya başlanmıştır. Almanya'yla Sovyetler Birliği'ne karşı imzalanan Anti-Komintern Pakt ve daha sonra kurulan Berlin-Roma-Tokyo Mihveri, Japonya'nın elini ABD karşısında biraz daha güçlendirmiştir. Japonya, 1937 yılında Çin'i işgale başlamıştır. ABD, Çin-Japon Savaşı'nda tarafsız kalmaya gayret göstermiştir. ABD açısından öncelikli konu savaşa doğrudan taraf olmaksızın Çin'deki Amerikan vatandaşlarını ve çıkarlarını korumak olmuştur.

Japonya, Hainan Adası'nı ve Güney Çin Denizi'ndeki Spratly Adalarını işgal ettikten sonra şubat 1939'da "Doğu Asya için Yeni Düzen"i ilan etmiştir. Böylece Japonya, Hindin ile Güneydoğu Asya'ya yayılma aşamasına gelmiş ve Asya'daki ABD, İngiltere, Fransa ve Hollanda'nın çıkarları tehdit altına girmiştir.

I. Dünya Savaşı sırasında bile ABD, kendisini "müttefik" olarak değil, "ortak güç" olarak tanımlamıştır. Böylece 1918 sonrası düzende tekrar eski geleneksel politikasına geri dönebilmiş ve Avrupa içi siyasi sorunlara karışmamaya dikkat etmiştir.

---

⁴² Ramazan Gözen, a.g.e. s.205

Şekil. 3.1. Harita- Japonya'nın Asyayı İşgali (1937-1942)

Kaynak: <http://www.olemiss.edu/courses/pol387/>

3.2. ABD'NİN İKİ SAVAŞ ARASI DÖNEMDE ASYA PASİFİK POLİTİKASI

İnsanlığın o güne dek şahitlik ettiği en büyük savaş olan, hem oluşumu ve gelişimi, hem de sonuçlarıyla birçok alanda kırılmalara sebebiyet veren I. Dünya Savaşı, bir disiplin olarak Uluslararası İlişkiler'in kuruluş ve gelişiminde de çok önemli bir rol oynamıştır. Daha doğru bir okuma ile Uluslararası İlişkiler disiplininin, bu savaşın bir ürünü olduğu söylenebilir. I. Dünya Savaşı, savaşın devletlerin dış politikalarında başvurabilecekleri rasyonel bir araç olmadığını,

kazananlarla kaybedenler arasında çok da bir fark bulunmadığını, yıkımın herkesi etkilediğini; sistemin bazen liderlerin bile kontrol edemeyeceği bir hal alabileceğini, savaşın aslında devlet adamları arasındaki iletişim eksikliğinden kaynaklandığını ve son olarak da demokrasinin yerleşmemesinin savaşı ateşleyen bir unsur olduğu iddialarını açık bir şekilde gündeme getirdi⁴³

I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Japonya, Almanya'nın Pasifikteki sömürgelerini işgal etmeye başladı. Savaşın sonunda Versay Anlaşması'yla Almanya, Japonya'nın kazanımlarını kabul etmek zorunda kaldı. Yeni kazanımlar ABD'nin stratejik adalarını çevreleyerek ABD çıkarlarını tehdit etmeye başladı. Bu dönemden sonra ABD, her ne kadar iç sorunlarıyla mücadele edip tekrar yalnızcılık politikasına dönmüş olsa da diğer yandan Japonya'nın yayılmasını engellemek adına adımlar atmaya başladı.

Tırmanan gerilim bölgede bir ABD-İngiltere ittifakını beraberinde getirdi. 1921'de Washington Konferansı'nda ABD-İngiltere-Japonya arasında yüksek tonajlı gemilerin sınırlandırılması konusunda anlaşma sağlandı. Bu anlaşmaya göre 5-5-3 oran belirlenmiş, bu durum ABD'nin Japon tepkisi çekmeden onun gücünü sınırlaması ABD açısından iyi bir gelişme olmuştur. Ardından 1922 yılında yapılan anlaşmayla da ABD, Japonya'dan en çok gözetilen ulus statüsü almıştır. Fakat bu gelişmelerin aksine 1931 yılında Japonya Mancurya'yı işgal etmiş ve bu anlaşmaları iptal ettiğini belirtmiştir. Japonya işgal ettiği bölgede kukla bir devlet kurmasına rağmen ABD'nin yarattığı "tanımazlık doktrini" Milletler

---

⁴³ Şaban Çalış, Erdem Özlük, **Uluslararası İlişkiler Tarihinin Yapısökümü: İdealizm-Realizm Tartışması**, <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/448/430> .(Erişim tarihi: 21.05.2017)

Cemiyeti'nden de kabul görmüş olmasına rağmen etkili olmamıştır⁴⁴.

1941 yılında Japonya, Japon yayılcılığına tepki gösteren ve Çin'i destekleyen ABD'nin Hawaii'de bulunan Pearl Harbor Limanı'na bir hava saldırısı düzenlemiştir. Ertesi gün toplanan ABD Kongresi Rusya hariç diğer müttefiklerle birlikte Japonya'ya savaş ilan etmiştir.⁴⁵

3.3. ABD'NİN II. DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE ASYA PASİFİK POLİTİKASI

II. Dünya Savaşı ABD'nin dış politikasında köklü bir değişiklik meydana getirmiştir. Bu savaşa kadar ABD, sürekli ve katı ittifaklara girmekten kaçınmıştır. I. Dünya Savaşı sırasında bile ABD, kendisini “müttefik” olarak değil, “ortak güç” olarak tanımlamıştır. Böylece 1918 sonrası düzende tekrar eski geleneksel politikasına geri dönebilmiş ve Avrupa içi siyasi sorunlara karışmamaya dikkat etmiştir.

Bununla birlikte II. Dünya Savaşı sırasında Avrupa'da Almanya'nın Asya'da da Japonya'nın işgal hareketleri, ABD'nin temel çıkarlarına yönelik büyük bir tehdit oluşturuyordu. Amerikan ekonomisi için vazgeçilmez bir ilke olan açık denizlerde serbestlik ve uluslararası ticaretin gelişmesi büyük bir darbe yemek üzereydi. Atlantik'te Alman savaş gemileri ve denizaltıları ve Pasifik'te Japon donanması serbest ticareti engelleyici bazı faaliyetlere girişmişlerdi⁴⁶.

ABD II. Dünya Savaşı'na girince kendisine Asya'da müttefik olarak Çin'i seçmiştir. ABD, Çin'i sadece Japonya'ya karşı savaşta bir

---

⁴⁴ Yasin Gülyüz, a.g.m. s. 3

⁴⁵ Emine Akçadağ, **Yumuşak Güç Japonya'nın Sert Güç Arayışları**, Bilge Strateji, Cilt 2, Sayı 3, 2010, s. 5

⁴⁶ Ramazan Gözen, a.g.e. s.206

destek unsuru olarak görmüyordu. Büyük devlet statüsüne erişen Çin, savaş sonrası dönemde Asya'daki güç dengesini sağlamada önemli bir rol oynaya bilirdi. 1943 yılında ABD ve İngiltere Çin'le imzaladıkları yeni antlaşmalarla geçmiş dönemden kalma ve merkezi Çin hükümetini zayıflatan siyasi, iktisadi ve toplumsal her türlü imtiyaz ve muafiyetlerden vazgeçmişlerdir.

1905-1945 arası dönemde ABD'nin Pasifik'teki en önemli rakibi Japonya, II. Dünya Savaşı sonrasında kayıtsız şartsız teslim olmuştur. Savaş sonrasında ABD'nin filli işgali altına giren Japonya, bu dönemde uluslararası sistemde ortaya çıkan köklü değişikliklerle birlikte Washington için bir düşman olmaktan çıkıp bir müttefik haline gelmeye başlamıştır.

II. Dünya Savaşı'nın tırmandığı dönemde artan Japon işgalleri Pasifikteki amerikan ticari çıkarlarını etkilemeye başlamış ardından Pearl Harbor baskınıyla ABD Japonya'ya karşı savaşa girmek zorunda kalmıştır. Bu savaş ABD dış politikasında köklü değişikliklere neden olmuştur. Japonya'nın Çin'i işgali, diğer Güney Asya ülkelerinde yönetim boşluğu ve Japon ilerleme tehdidi ABD'nin açık denizlerde serbestlik ve uluslararası ticaretine önemli sorunlar çıkarttı. Bu nedenle ABD çıkarlarını sağlamak için Japonya'yla savaşmış ve savaşın sonunda güçlenerek Asya Pasifik'te etkin hale gelmiştir. Savaşın sonunda şu zamana kadar düşman olan Japonya ABD'nin üstünlüğüne boyun eğip teslim olduktan sonra artık bir müttefik haline gelmiş, Çin özgürlüğünü kazanmış ve büyük devlet statüsüne erişmiştir⁴⁷.

---

⁴⁷ Yasin Gülyüz, **Amerikan Dış Politikası'nda Asya-Pasifik İlişkileri** <https://www.academia.edu>, s.4 (Erişim Tarihi: 20.05.2017)

3.4. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİNDE KOMÜNİZM TEHDİDİ

ABD'nin II. Dünya Savaşı sonrası Asya-Pasifik bölgesinde iki büyük önceliği olmuştur. İlk olarak, Japonya'nın tekrar ABD'ye rakip olmayacak bir konuma sokulması gerekiyordu. İkinci olarak, patlak veren Soğuk Savaş'ta Asya'da komünist rejimlerin yayılmasını engellemek büyük önem kazanmıştır.

1945 sonrasında Japonya, Sovyetler Birliği öncülüğündeki komünist bloğun Asya'daki ilerlemesini durdurmada ileri karakol durumuna yükselmiştir. Özellikle Çin'deki komünist devrim ile Kore ve Vietnam savaşları ABD-Japonya ortaklığını pekiştirmiştir.

Japonya, Kore ve Vietnam savaşlarında Amerikan ordusuna lojistik açıdan büyük destek vermiştir. Bu iki savaş boyunca zarar gören Amerikan savaş uçakları, gemileri ve tankları Japonya'da tamir edilmiştir. Bu süreçte Japon ekonomisi büyük kazanımlar elde ederek sanayi ve hizmet sektörünü geliştirmiştir.

ABD'nin Asya'da komünizmin yayılmasını engelleme stratejisi ilk olarak 1950'de patlak veren Kore Savaşı'nda uygulanmıştır. Başkan Henry Truman ABD'nin Asya'daki rolü ve Japonya ve Filipinler'deki üslerin güvenliği açısından Güney Kore'yi savunmaya karar vermiştir. ABD bu amaçla Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ni devreye sokup önce Kuzey Kore'yi başka bir egemen devlete saldırdığı için kınatmış ve üye ülkeleri bu saldırganlığı durdurmak için harekete geçmeye çağırmıştır. Bu karar alındığı sırada Sovyetler Birliği, Çin adına Milliyetçi Çin hükümetinin BM'de temsilini protesto ettiği için Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi oturumlarına katılmıyordu.

Güney Kore birliklerinin yanında savaşa BM komutasında ABD ve Türkiye başta olmak üzere 14 ülkeden gelen birlikler katılmıştır. BM

Başkomutanı General McArthur'un Incheon çıkartmasıyla savaşın kaderi değişti. Kore Yarımadası'nın büyük kısmını işgal etmiş Kuzey birlikleri Çin sınırına kadar çekilmek zorunda kaldılar. BM birliklerinin Komünist Çin sınırına dayanması, Çinli Komünistleri kendilerinin de saldırıya uğrayacağı noktasında endişelendirdi. Aslında Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) bu endişesinde haksız da sayılmazdı⁴⁸.

Kore Savaşı'nda izlenecek stratejiye ilişkin olarak ABD'de yoğun bir tartışma yaşanmaktaydı. General McArthur'un başını çektiği bir grup, Milliyetçi Çin birliklerinin ve bölgede konuşlanmış bulunan hava ve deniz kuvvetlerinin kullanılarak Komünist Çin rejimini çökertme hareketına girişilmesini savunuyordu. Batı Avrupa'daki müttefiklerin yoğun muhalefeti karşısında Başkan Truman, Çin'le topyekun bir savaşa yol açabilecek ve Sovyetler Birliği ile olan gerginliği körükleyecek böyle bir harekete izin vermedi.

Diğer taraftan Sovyet lideri Stalin, Güney Kore'nin de Sovyet bloğuna dahil olmasının ABD ve Japonya'nın Asya'daki konumunu zayıflatacağını düşünüyordu. Ancak Kuzey birliklerinin hezimetinin ardından Sovyetlerin müdahale etmesinin tehlikeli sonuçları olabilirdi. Bu yüzden Stalin, Kuzey Kore'yi savunma işini Komünist Çin'e sevk etti. Ekim 1950'de Çin komünist kuvvetleri Kore sınırını geçtiler ve BM kuvvetlerini 38. paralelin güneyine sürdüler. 1951'e gelindiğinde 38. paralel civarında bir denge kurulmuştu. Ateşkes anlaşması 1953'te Stalin'in ölümünden ve ABD'de Dwight Eisenhower'ın başkan seçilmesinden sonra imzalandı. Ekim 1953'te Kore Cumhuriyeti'yle ABD arasında Karşılıklı Savunma Antlaşması imzalandı. Antlaşmaya göre ABD, daimi askeri üsler kurmanın yanısıra Güney Kore ordusunun

---

⁴⁸ Tayyar Arı, **Global Politika ve Güney Asya** İstanbul: Alfa Yayınları, 2000, s.34

modernizasyonu ve güçlendirilmesi için yardımda bulunacaktı.

ABD'nin Sovyetler Birliği'ni çevrelemek adına ÇHC ile yakınlaşmaya başlaması bir dizi önemli gelişmeyi de beraberinde getirmiştir. Ekim 1971'de BM Genel Kurulu çoğunlukla aldığı bir kararla ÇHC'yi üyeliğe kabul etmiş ve aynı zamanda Çin Cumhuriyeti'ni (Tayvan) üyelikten çıkarmıştır.

Şubat 1972 yılında ise ABD Başkanı Richard Nixon Çin'i ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında varılan anlaşmayla ABD Tayvan'daki askeri kuvvetlerini çekmeyi kabul etmiştir. Ancak bu önemli adımlara rağmen Çin-ABD diplomatik ilişkilerinin kurulması 1979 yılını bulmuştur. Bununla birlikte ABD Tayvan'ı tamamen kendi kaderine terk etmemiştir. Amerikan Kongresi 1979 yılında çıkarttığı Tayvan'la ilişkiler Kanunu ile Taypeh yönetimiyle ticaret ve savunma konularıyla ilgili ilişkiler düzenlenmiştir. ABD'nin böyle bir düzenlemeye gitmekteki temel hedefi Çin'in Tayvan'a karşı tek taraflı birleşmeye gitmesini engellemektir. Böylece ABD resmi olarak bağımsız bir devlet olarak tanımamakla birlikte Tayvan'ın siyasi ve ekonomik açıdan fiilen bağımsız bir devlet gibi yaşamasına fırsat tanımış oluyordu. Nitekim Tayvan başarılı ekonomik kalkınma hamlesiyle günümüze kadar varlığını devam ettirebilmiştir. ABD'nin komünist yayılmasına karşı Asya-Pasifik bölgesinde kurduğu bir başka ittifak da SEATO olmuştur. 1954'te kurulan SEATO aslında NATO'nun Asya versiyonu olarak düşünülmüştü. ABD, İngiltere ve Fransa'nın yanı sıra Avustralya, Yeni Zelanda, Filipinler, Tayland ve Pakistan bu güvenlik örgütüne üye olmuşlardır⁴⁹.

---

⁴⁹ Ramazan Gözen, a.g.e. s.210

3.5. ABD’NİN SOĞUK SAVAŞ SONRASI ASYA PASİFİK POLİTİKASI

3.5.1. Bill Clinton dönemi (1993-2001)

Bill Clinton 1993 yılında ABD Başkanı olmuştur. Clinton ve dış politika ekibi ABD’nin Soğuk Savaş sonrası izleyeceği politikalar konusunda kararsızlık yaşarken yeni dönemde değişen uluslararası sistemin bütün ulusları demokrasi ve pazar ekonomisi etrafında birleştireceği bir yapıda olacağı öngörülmüyordu. Bu hedeflerin gerçekleşmesi için izlenilmesi düşünülen politika “genişleme” olarak ortaya çıkmaktaydı⁵⁰.

Pasifik’te ABD’nin genel bir stratejisi olmakla birlikte, Asya ülkeleriyle belli ilkeler etrafında toplanması mümkün olmamıştır. ABD’nin Asya’ya olan ilgisi, 1993’te Asya devlet ve hükümet başkanlarının katıldığı bir toplantıda, Başkan Bill Clinton tarafından gerçekleştirilen Pasifik Topluluğu teklifi ile yeni bir açılıma sahne olmuştur. Ancak Avrupa’daki gibi kurumsal iş birliği anlayışının tam gelişmediği Asya’da böyle bir düşünceyi uygulamak zor gözükmektedir. Çünkü Asya’da hala mesafeli ve rekabete dayalı ikili ilişkilerle yürütülen bir dış politika anlayışı hakimdir⁵¹.

Soğuk Savaş dönemi boyunca Japonya güvenliğini ABD’ye emanet ederek tüm ağırlığını ekonomiye vermişti. Sovyetler Birliği’nin Tokyo ve Washington açısından ortak tehdit olarak görüldüğü bu dönemde bu strateji aksamadan yürümüştür. Ancak günümüzde askeri kapasitesi artan Çin ve Güney Kore ile Sovyet dönemi askeri gücünden pek bir şey kaybetmeyen Rusya karşısında Japonya’nın, uzun vadeli

---

⁵⁰ Lefebvre, M., *Amerikan Dış Politikası*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2005, s. 62

⁵¹ Selçuk Çolakoğlu, a.g.e s. 210

çıkarları açısından ABD ile hassasiyetlerinin aynı kalacağını düşünmek zorlaşmaktadır. Siyasi ve ekonomik sorunlarda devletlerin kendi öncelikli çıkarlarını gözettikleri bir ortamda Amerikan ve Japon dış politika çıkarlarının her zaman için aynı kalması mümkün değildir. ABD ve Japonya'nın farklı coğrafi konumları ve tarihi tecrübeleri politika farklılığını kaçınılmaz kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Japonya'nın yavaş-yavaş ABD ve Rusya'dan sonra dünyanın en büyük üçüncü savunma bütçesine sahip hale gelmesi sürpriz değildir. Kuzey Kore'nin nükleer kapasiteye sahip olması ve bunun yanı sıra tarihi rakipleri Rusya ve Çin'in büyük bir nükleer güce sahip olması, Japonya'yı da ABD'den bağımsız olarak nükleer silah üretmeye sevk edebilir. Ekonomisi uzun süredir durağanlaşan Japonya, Çin bir süper güç olarak ortaya çıkmadan ve Rusya kendini toparlamadan önce teknolojik ve stratejik üstünlüğünü kullanmaya karar verebilir. Dolayısıyla Japonya flimdiki gibi sadece bir ekonomik dev olarak kalamayacaktır.

Endonezya'nın liderliğini yaptığı ASEAN, tüm Asya kıtasını kapsayacak bir şemsiye örgüt haline gelme yolunda adımlar atmaktadır. 1999 yılında kurumsallaşan ASEAN Artı Üç oluşumu Güneydoğu Asya ülkeleriyle Çin, Japonya ve Güney Kore arasındaki iş birliğini derinleştirmektedir. Bununla birlikte Asya ülkeleri, aralarındaki güven eksikliğinden dolayı siyasi entegrasyon konusunu ağırdan almaktadırlar. Bu açıdan Başkan Bill Clinton'un Pasifik Topluluğu kurulması fikri bir ilgisizlikle karşılanması beklenen bir durumdur.

Asyalı devletler ABD'nin ne tamamen Asya'dan çekilmesini ne de yoğun bir şekilde bölge işlerine karışmasını istemektedirler. Böyle bir ortamda ABD'nin olaylara yön verebilme kabiliyeti, Asya'nın belli başlı ülkeleriyle kurduğu ikili ilişkilere bağlı olacaktır. Bu açıdan ABD'nin

Çin, Japonya ve Hindistan ile kuracağı ikili ilişkiler büyük önem taşımaktadır⁵².

ABD’de başkanlığa Clinton’un seçilmesinin ardından APEC, ABD’nin Asya’ya yönelik ticari stratejilerinde önemli bir konuma geldi. Bu kez de, ABD’nin APEC’i ticari müzakerelerin yapılacağı, Urugvay Turu’nun başarısızlığı halinde GATT’a alternatif hale gelecek bir forum haline dönüştürmesi fikri, bunun kendi eşit konumlarını kaybettireceğini düşünen Malezya önderliğindeki ASEAN ülkeleri tarafından tepkiyle karşılandı. ASEAN ülkeleri, esasında daha APEC’e katıldıkları dönemde APEC’in herhangi bir hukuki bağlayıcılığı ve kendi adına müzakere etme yetkisi olmaması, ayrıca GATT’ın ötesine geçen bir bölgesel ticari anlaşma yapma amacı gütmemesi konusunda kendi tutumlarını ortaya koymuşlardı.

Böylece APEC’in üzerinde anlaşmaya varılabilen hedefleri ancak 1991’deki üçüncü Bakanlar toplantısında ortaya konabildi. Bu hedefler; Asya Pasifik Bölgesinin büyüme ve kalkınmasını sürdürmek, giderek artan karşılıklı ekonomik bağımlılıktan kaynaklanan kazançları artırmak, çok taraflı serbest ticaret sistemini geliştirmek ve güçlendirmek ve GATT ilkelerine uygun olarak, taraflar arasında mal, hizmet ticareti ve yatırımların önündeki engelleri azaltmak olarak sıralanabilir.

Başlangıçta, ASEAN ekonomileri ile Japonya, ABD, Kanada ve Avustralya gibi Pasifik’teki sanayileşmiş ülkelerin girişimleriyle oluşturulan APEC’e daha sonra 1991 yılında dünyadaki en büyük gelişmekte olan ekonomi konumunda olan Çin ve 1998 yılında da Rusya dahil oldular. APEC, kesin çizgilerle belirlenmiş bir örgütsel yapısı

---

⁵² Gibney, F., **The Pacific Century: America and Asia in a Changing World**, Toronto: Maxwell Macmillan Canada, 1992

olmayışı ve üye ekonomilerin APEC'e yaklaşımlarında beliren farklılıkların günümüze kadar süregelmesine karşı, farklı gelişmişlik seviyesinde ve dolayısıyla farklı ihtiyaçlara sahip ülkeleri buluşturan ortak bir forum olmaya devam etmektedir⁵³.

3.5.2. George Bush Dönemi (2001 - 2009)

2000 yılında ABD başkanı seçilen George W. Bush kendinden önceki Başkan Clinton'un idealist olarak görülen ve işbirliği ve küreselleşmeyi ön plan tutan siyasetine karşı daha "realist" sayılabilecek bir politika izlemiştir. George W. Bush'u kimilerine göre ideolojik yaklaşımı onu farklı kılıyordu. Bu dönemde dış politikada etkinlik arayışı ve adına "Amerikan İstisnacılığı" denen milliyetçi söylem ön planda olmuştur.

Nitekim Bush'un başkan olmasından sonra Çin ile yaşayan EP-3E tipi casus uçak krizi ve ardından Tayvan'ın güvenliğini üstlenecek sözleri ABD'nin Asya-Pasifik'teki mücadelesinin ilk işareti olarak algılanmıştır. Bush hükümeti artık tek taraflı politikasını benimsemeye ve Çin'e yönelik güç politikasını yürütmeye başlamıştır.

Bush'un özel danışmanı, Ulusal Güvenlik Konseyi yüksek müdürü ve RAND kuruluşunun uluslar arası güvenlik uzmanı Zalmay Khalilzad'in başkanlığında hazırlanan bir başka rapor ise ABD'nin Asya politikasını belirlemiştir.

Rapora göre. Asya bölgede oluşturmakta olan yeni stratejisinin amacı ABD'nin hegemon özel konumunu sağlamak için bölgede sürekli siyasi, teknoloji ve askeri yatırım yapması gerekmektedir. Ekonomi alanında AND, bölgede serbest ticaret politikasının devamlı sürdürmeli,

---

⁵³ APEC: The Challenges of Asia Pasific Economic Cooperation; RUDNER, M.; Modern Asian Studies, Vol. 29, No.2

Çin ve diğer Asya ülkelerin Dünya ticaret örgütüne girmeleri sağlanmalı ve böylece Asya'nın ekonomi kalkınmasını sağlam zemine oturturmalıdır⁵⁴.

Aynı zamanda ABD'nin Çin'e yönelik sert politikası da şekillenmiştir.

11 Eylül sonrası ABD'nin afghanistan'a askeri müdahalesiyle birlikte Orta Asya ABD'ye açılması zaten Asya-Pasifik'te abluka içine alınan Çin'i daha da endişe etmiştir.

Mayıs 2002'de Çin Milli Güvenlik Bakanlığı'na bağlı Uluslararası İlişkiler Araştırma Enstitüsü (China Institute of Contemporary International Relations, CICIR) tarafından yayınlanan Çin'in uluslararası güvenlik ve stratejik ortamı ile yıllık rapor oldukça çekicidir.

Rapora göre:

- Geçen yıldan başlayarak ABD'nin yürütmekte olduğu tek dünya düzeni global stratejisi, Çin'in yükselişi ve çıkarlarıyla ters düşmektedir;
- 11 Eylül sonrası terörizme karşı işbirliği yapılmasına rağmen ABD, Rusya ve Çin arasındaki kuşku ve mücadeleler giderilememiştir;
- ABD'nin "Rusya'ya yakınlık, Çin'e uzaklık " politikasını yürütmesi ve gelecekte Çin'in ABD'ye olan tehdidinin Rusya' ABD, terörizme karşı operasyonundan dolayı Çin'e yönelik kuşatma ve tedbir alma politikasını değiştirmemiştir;

---

⁵⁴ Zalmay Khalilzad, The United States and Asia: Toward a New Strategy and Force Posture, Rand, 2001 s.47-48

- ABD'nin jeo stratejik alanı Asya-Pasifik bölgesinde kaydırması ve bölgede askeri gücün artırması, Çin askeri bir baskıyla karşı karşıya bırakmaktadır.

Aynı rapora göre ABD, 21. yüzyıldaki Asya-Pasifik ve bu bağlamda Çin'e yönelik stratejisine dahil etmiştir. ABD'nin Asya-Pasifik jeostratejisinin önemli hedefinin birisi ise, yükselen Çin'in bölgedeki ABD'nin başat konumuna meydan okumasını engellemektir. Çin Asya-Pasifik jeopolitik bölgesinin merkezinde yer alan siyasi ve ekonomik güç ülkesidir, aynı zamanda Kuzey Asya bölgeleri ile direkt bağlantısı olan merkezi ülkedir. ABD 21. yüzyılda eğer Çin'i kuşatma stratejisini gerçekleştirmek istiyorsa, sadece Kuzey Doğu Asya, Güney Doğu Asya ve Pasifik Bölgesi değil, aynı zamanda Orta Asya, Güney Asya Afganistan ve Hint Okyanusunu da kontrol altına alması gerekmektedir⁵⁵.

3.5.3. Barack Obama Dönemi (2009-2016)

2008 yılında başlayan ekonomik kriz ile birlikte Cumhuriyetçiler halkın desteğini kaybetmiştir. Kasım 2008'deki seçimleri Demokrat Parti adayı Barack Hussein Obama kazanmış ve ABD'nin 44. başkanı olmuştur. Bu iktidar değişikliğinde, Bush yönetiminin siyasi, sosyal ve ekonomik politikalarda kendinden bekleneni veremeyişi ve reformların yapılamamış olması önemli bir rol oynamıştır. “yes, we can” yaklaşımı, Obama'ya, gerekli olan halk desteğini temin etmeye yetmiştir. Roma İmparatorluğu'nun (MÖ 27-476) yıkılmasından sonra dünya siyaseti genellikle “çok kutuplu” (multipolar) ya da “güçler dengesi” (balance of power) prensipleri etrafında şekillenmiştir. SSCB'nin 1991'de yıkılışına

---

⁵⁵ Ümit Özdağ, *ABD'nin Asya Pasifik politikası ve Çin*, Gökbayrak Dergisi, 49.Sayı, 2002.

kadar, bu sistemler geçerli olagelmıştır. 1991'den sonraki ilk on yıl boyunca Bill Clinton'un başarısı ile dünya "iyi huylu hegemon dönemini" tecrübe edilmiştir. Ancak bu dönem, 11 Eylül saldırılarını müteakiben kapanmıştır. 11 Eylül sonrası ABD, 20. yüzyılın başlarından itibaren izlediği çok yönlü politikayı terk ederek, tek yönlü bir yaklaşıma yönelmiştir. Afganistan ve Irak savaşları ile birlikte yaşanan süreç, ABD dış politikasının yeni boyutunun teyidi olmuştur. Bu gelişmelere paralel olarak 20. yüzyıl içerisinde uluslararası alanda yapmış olduğu tüm girişimlerde NATO, BM, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ve Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (NAFTA) gibi uluslararası yapılar ile eşgüdüm içerisinde hareket etme yönteminden vazgeçilmiştir. Bu sebeple, Obama'nın ABD'nin yeni başkanı olarak seçilmesi, Bush yönetiminin dış politikasına getirilen eleştirilerden dolayı sadece Amerikan halkında değil, tüm dünyada bir değişim beklentisi yaratmıştır⁵⁶.

Obama'nın izleyeceği dış politika ilkeleri; demokrasi ve insan haklarının önceliği, Amerikan değerlerinin askeri yolla da savunulabileceği, uluslararası örgütlerin uluslararası sorunların çözümlenmesinde yetersiz kaldığı ve güçlendirilmesi gerektiği ve toplum mühendisliği yapılamayacağı gibi hususlar bulunmaktadır⁵⁷. Ayrıca Obama'nın siyasal öncelikleri; hükümetler arası işbirliğinin en üst düzeye çıkarılma isteğinin vurgulanması, terörizmle mücadele konusunda Obama idaresinin sertlik ve diplomasi arasında bir denge sağlama çabası, terörizm tehdidine karşı küresel mücadele yürütülmesi, nükleer silahların yaygınlaşmasını önlemeye yönelik geniş bir ittifak ve

---

⁵⁶ Ahu Özyurt, , **Obama Bir Kusursuz Fırtına**, Alfa Yayınları, İstanbul 2008, s. 17

⁵⁷ Obama, Barack, "**Renewing American Leadership**", Foreign Affairs, Temmuz/Ağustos 2007. (Erişim tarihi: 16.06.2017)

güvenlik alanı yaratılması, Bush döneminin jeopolitik bakış açısı yerine jeoekonomik bir yaklaşıma geçilmesi ve Amerika'nın moral politik açıdan dünyadaki itibarını yeniden kazanması şeklinde sıralanabilir.” Diğer yandan şayet Obama değil de McCain seçilseydi dahi, Amerikan siyasetinde kimi değişikliklerin yapılması elzem idi. Bu yeni dönemde, Amerika tek taraflı dış siyasal tavrını bırakıp, ittifaka önem veren bir anlayış geliştirmiştir. Böylece Amerika'nın 11 Eylül sonrası farklılaşan diplomasisinde diyalog dönemi yeniden başlanmıştır. Obama'nın ABD başkanlığına seçilmesine ilişkin çıkarımlar, ABD'nin Soğuk Savaş akabinde izlediği dış politika-yeni küresel dengeler-Amerika'nın yeni küresel dengelerdeki yeri üçgeninde değişimin şart olduğu noktada birleşmektedir. Bu hususta, Hindistan ve Müslüman kökenli Amerikalı düşünce adamı Zakaria son 500 yılda dünyada “üç tektonik güç değişikliği” tezini ortaya atmaktadır: Birincisi, 15. yüzyılda başlayıp 18. yüzyıl sonlarında hızlanan bir süreç ile Batı dünyasının ortaya çıkmasıdır. İkincisi, 19. yüzyılın sonlarında ABD'nin yükselişidir. O'na göre, ABD sanayileştikten hemen sonra, Roma İmparatorluğu'ndan bu yana dünyanın en etkin ülkesi ve diğer tümünün toplamından daha güçlü olan tek ülke olmuştur. Öyle ki, bu ülke 20. yüzyılda küresel ekonomi, siyaset, bilim ve kültüre mührünü vurmuştur. Son 20 yılda ise, ABD'nin bu üstünlüğü rakip tanımamıştır ve modern tarihte bunun başka bir örneği bulunmamaktadır. Üçüncüsü ise, şu anki “post-Amerikan dünya düzeni” ki, burada “Batı'nın yükselişine” (Rise of the West) karşılık; Asya'nın en görünür hali ile dünya sahnesine çıkmasıdır. Yani artık Batı'dan geri kalan dünyanın yükselişine (Rise of the Rest) tanıklık edilmektedir. Ne var ki bu değişim, Amerikan İmparatorluğu'nun çöküşünden ziyade Amerikan İmparatorluğu'nun merkezine yerleşeceği

bir küreselleşme çağını anlatmaktadır⁵⁸.

Amerika Birleşik Devletleri dış politikasının kırmızı çizgilerini belirlemek için çeşitli dönemlerde güvenlik stratejileri hazırlar. Son 10 yıl içinde George W. Bush döneminde, Eylül 2002 ve en son Mayıs 2006'da hazırlanan ve kamuoyuna sunulan iki güvenlik stratejisinden sonra, Barack Hussein Obama ABD'nin yeni güvenlik stratejisini West Point Askeri Akademisi'nde 27.05.2010'da kamuoyuna duyurmuştur. İçerik olarak Oğul Bush'un güvenlik stratejisinden çok da farklı olmayan bu strateji, özetle şu noktaları kapsamaktadır:

ABD dünya liderliğinin altını çizmektedir. Bunu sağlamak için ekonominin vazgeçilmez unsuru olan enerjinin, hammadde kaynaklarının ve pazarların güvenlik altına alınmasını dış politikasının birinci öncülü yapmaktadır. Özellikle enerji konusunda dışa bağımlılığın azaltılması ve alternatif enerji kaynaklarının bulunması ABD yönetiminin önemli bir ödevi olarak altı çizilmektedir.

İdeolojik olarak kendi halefleri Bill Clinton ve George W. Bush döneminde olduğu gibi neoliberal değerler desteklenecek ve terörizmle ciddi anlamda mücadele edilecektir. Ancak George W. Bush'tan farklı olarak uluslararası politikada çok-terafılı/çok-kutuplu hareket etmeyi öngörmektedir. Bu bağlamda bölgede ve uluslararası sistemde eşgüdümlü hareket edeceği aktörleri de güç potansiyeline ve gelişmişlik düzeylerine göre kategorize etmektedir. Bu çerçevede: Çin, Hindistan ve Rusya gibi bölgesel büyük güçler ile Brezilya, Güney Afrika ve Endonezya gibi güçlü güçlenen devletlerle beraber hareket etmeyi planlamaktadır.

---

⁵⁸ Zakaria, Fareed, **The Post-American World. And the Rise of the Rest.** Penguin Boks, London 2008, s.95

Obama'nın 2008'de başkanlık koltuğuna oturmasıyla beraber, ABD'nin Soğuk Savaş sonrasında uyguladığı Avrasya ve Ortadoğu temelinden sıyrılan ve yeni bir arayış içinde olan dış politikası dikkat çekti. Nitekim Obama, 2009'da Asya-Pasifik'e yaptığı bir ziyarette, kendisini Pasifik lideri olarak tanımlamıştı. Yine de ABD'nin bölgeye yönelişini en net ifade eden dönemin Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'ın "Amerika'nın Pasifik Yüzyılı" isimli makalesi oldu. Clinton makalesinde, Asya'nın yükselen ekonomilerinin ABD'nin çıkarları için hayati önemde olduğunu söylüyor. Clinton, Washington politikaların mekrezinin Irak ya da Afganistan'da değil, Asya-Pasifikte olduğunu ve ABD'nin bu süreçte merkezi bir rol alacağını altını çiziyordu. Soğuk Savaş döneminden kalan müttefiklik ilişkilerinin ki bunlar aponya, Güney Kore, Avustralya, Filipinler ve Tayland'dan oluşuyordu, devam edeceğini hatta bunlara yenilerinin ekleneceğini belirtiyordu. Bu açıklamalardan kısa süre sonra ABD'nin bölgedeki ekonomik varlığı dikkat çekici boyutlara ulaştı. Asya Pasifik artık ABD ihracatının tepe noktasında. Washington bölge ülkeleriyle olan işbirliğini Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankası'yla koordine bir biçimde yürütüyor.⁵⁹

ABD Başkanı ve üst düzey yöneticileri son bir yıldır, sık sık ABD'nin dış politikasında önceliği Pasifik'in alacağını vurguladı. Ve, Obama da yeniden başkan seçildikten sonraki ilk gezisini, ikisi daha önce hiçbir Amerikan başkanı ağırlamamış (Myanmar, Kamboçya) üç Uzakdoğu ülkesine (diğeri de Tayland) yaparak yeni stratejinin altını kalın şekilde çizdi.

Barack Obama, kendisini 'ABD'nin ilk Pasifik başkanı' olarak

---

⁵⁹ Muhtam Sağlam, **Küresel güç mücadelesinin yeni adresi: Asya-Pasifik**, <http://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2017/04/26/kuresel-guc-mucadelesinin-yeni-adresi-asya-pasifik-ii/> (Erişim Tarihi: 26.6.2017)

nitelendiriyor. Bunun iki sebebi var. İlki, Obama, Pasifik'in ortasında Hawaii'de doğdu ve çocukluğunun önemli bir kısmı da Pasifik'in bir başka büyük ülkesi olan Endonezya'da geçti. İkinci sebebi ise, Obama, son dönemde ABD dış politikasında Pasifik'e en büyük yönelişi gerçekleştiren başkan olmaya başlaması. NPR'dan Scott Neuman, Obama'nın ilk döneminde Uzak Asya'yı ABD dış politikasının pivotu haline getirme isteğinin, Irak ve Afganistan savaşları nedeniyle yeterince mümkün olamadığına dikkat çekiyor. Şimdi bu iki maliyetli savaşın yüklerinden kurtulmaya başlamış olarak girdiği ikinci 4 yıllık döneminde bu stratejisini agresif şekilde uygulamaya koyabilecek imkanlara sahiptir.

Aslında Bush dönemiyle beraber, ABD'nin Asya-Pasifik'e yeniden yönelimi başladı. Birçok bölge ülkesiyle askeri ve ticari bağlar güçlendirildi. Ancak son aylarda Obama yönetimi, bölgeye yönelik ekonomik açılıma ağırlık vererek askeri yönelimini geri plana itti. Hatta, son bir yılın favori kelimesi 'pivot'u da Çin'i rahatsız etmemek için kullanmaktan sakınmaya başladı. Ancak Foreign Policy'de dikkat çekildiği gibi adını ve içeriği ne olursa olsun Asya-Pasifik açılımının ana hedefi Çin. Bununla birlikte, tek hedefi Çin değil. ABD'nin bütün bölge ile karşılıklı ekonomik bağımlılığını kapsıyor.

Japan Times gazetesi, Asya-Pasifik bölgesinin öneminin artışının aydan aya bile yükseldiğine dikkat çekiyor. Gerçi, son Gazze olayları da bir kez daha gösterdi ki ABD için Ortadoğu bakmadığı zaman ortadan kaybolacak bir sorun değil. Bununla birlikte Foreign Policy, ABD'nin stratejik kırılma noktasında bulunduğunu belirtiyor: "Obama, dikkatimizi ve kaynaklarımızı, 21'nci Yüzyılda refah ve güvenliğin temek belirleyici alanı olan coğrafyaya çevirmekle doğru yapıyor.

Obama'nın tercihi ABD'nin hayati uzun vadeli çıkarlarına karşılık geliyor ve sadece Obama'nın 4 yılı için değil gelecek başkanlar için de belirleyici olacak''

ABD bir yandan Pasifik'te diplomatik ve ekonomik ağırlığını artırırken bir yandan da donanmasını büyük ölçüde bölgeye kaydırıyor. ABD kaynakları, bölgede yükselen küresel ekonomi dinamiğinin güvenlik ve istikrara ihtiyacı olduğunu ve ABD'nin bölgede Çin'in agresif etkisine karşı tek dengeleyici aktör olabileceğine dikkat çekiyorlar. Burada bir sorun da ABD'nin bu amaçla, demokrasisi sorunlu Kamboçya ve Laos gibi ülkelerle de ilişkisini güçlendirmesi. Bazı Amerikalı uzmanlar, ABD'nin, bölgede ideolojik ve stratejik üstünlüğünü koruyabilmesi için, bu ülkelerin ekonomik olduğu kadar demokratik standartlarının da yükselmesini sağlayarak örnek bir gelişmeye sahne olması gerektiğini savunuyor⁶⁰.

Obama yönetimi son bir yılda Asya-Pasifik konusunda bir vizyon ortaya koyduysa da bunun için henüz tam olarak dolduramadı. Askeri alandaki faaliyetler bölgedeki güç dengesini değiştirebilecek kadar geniş çaplı değil. Trans-Pasifik Ortaklığı gibi ABD öncülüğünde geliştirilen çoktarafli oluşumlar ise henüz emekleme safhasında. Dolayısıyla ortaya konulan vizyonun somut sonuçlar vermeye başlaması önümüzdeki dönemlerde olacak⁶¹.

---

⁶⁰ **Obama'nın "Asya Pasifik açılımı" ne anlama geliyor?**

<http://amerikabulteni.com/2012/11/20/abdnin-ilk-pasifik-baskani-obama-20> kasım 2012 (Erişim tarihi: 23.06.2017)

⁶¹ Altay Atlı, **Seçimlere Doğru ABD'nin Asya Pasifik Politikası**, <http://www.altayatli.com/filesAnalist20ABDAsya.pdf> (Erişim tarihi: 23.06.2017)

SONUÇ

Amerikan siyaseti farklı zamanlarda köklü yenilikler geçirmiştir. Buna karşın, kimi dönemlerde hükümet değişikliklerine rağmen dış politikada köklü değişimlere gitmeden yoluna devam etmiştir. Genel olarak bakıldığında Washington'un dış politikasında iki temel özellik göze çarpmaktadır. Bunlar müdahalecilik-yalnızcılık ve moral politik-real politik şeklinde özetlenebilir. Amerika-tarihte ve günümüzde egemenliğini tehdit eden her şeyi tehlikeli olarak görmüş ve görmektedir. 1930'lu yıllarda dünyada otoriter-totaliter rejimlerin yaygınlaşmasından, demokrasi, insan hakları ve serbest piyasa ekonomisi ilkelerini benimsemiş olan Amerika'nın hoşnut olması beklenemezdi. Böylece II. Dünya Savaşı'ndan sonra küresel ölçekte bir güç haline gelen ABD dünya çapında etkinliğini arttırmak amacıyla müttefiklerinin sayısını yükseltme çabası içerisine girmiştir.

Soğuk Savaş sonrası jeoekonomik, jeoaskeri ve jeopolitik faktörler Basra Körfezinden başlayarak, Kafkaslardan, Güneybatı Asya ve Orta Asya'ya, Çin'e kadar olan bölgeyi ABD dış politikasının merkezine oturtmuştur. Belirtilen faktörlere dayanarak tez için sonuçlar şunlardır:

1. ABD'nin dış politika stratejileri incelenmiştir;
2. Asya Kıtasının ABD'nin dış politikası ve küresel politikadaki yeri, ABD'nin Asya Pasifiğe açılması incelenmiştir ;
3. ABD'nin bölgedeki hedefleri belirlenmiştir;
4. Soğuk Savaş sonrası ABD'nin Asya Politikasının nasıl olması belirlenmiştir;
5. Bil Clinton, George Bush ve Barack Obama dönemlerinde Asya Pasifik politikasının nasıl olması, farklı ve aynı karakteristik yönleri incelenmiştir

KAYNAKLAR

AKÇADAĞ Emine, **Yumuşak Güç Japonya'nın Sert Güç Arayışları**, Bilge Strateji, Cilt 2, Sayı 3, 2010

ARI Tayyar, **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2002

China Daily: **Asia Military Spending**, (Erişim tarihi: 11.05.2017)

ÇOLAKOĞLU Selçuk, **Amerikan dış politikası**, Unite 7,

EERKAN Ayça Ülker, **Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği arasındaki Soğuk Savaş Yıllarındaki Amerikan Dış Politikası**, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010, Cilt 8, Sayı 1

ERMAĞAN İsmail, **Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD Dış Politikası**, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, 2012, Cilt:3 Sayı:2,

ERSOY Tuğçe Öztürk, **ABD'nin "Yumuşak Güç" Kullanımı: Barack Obama İmajı Üzerinden Amerikan Dış Politikasının Yeniden İnşası**,

FRIEDMAN George: **The Emerging Doctrine of the United States**, Stratfor, 2012. (12.05.2017)

GÖZEN Ramazan, **Amerikan dış politikası**, Anadolu Üniversitesi yayını No: 209, Açıköğretim fakültesi yayını, No:1577, Eskişehir, 2013,

GÜNEŞ Ergin, **Amerika Birleşik Devletleri'nin Çin, Rusya Örneğinde Asya Politikaları**, Journal of New World Sciences Academy 2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 4C0095 (Erişim Tarihi: 04.05.2017)

KAYA Şenay, **US Strategy of Asia Pasific**, Kayseri 2013

KOCAKENAR Mustafa, **Amerikan Dış Politikasında İdealizm Realizm İlişkisi: Çatışma mi İşbirliği mi?**

L. Dittmer’’East Asia In The ‘’New ERA’’In World Politics’’ World Politics 5, 2002

Mustafa Keskin, **ABD’nin Müdahaleci Dış Politikası: Latin Amerika Örneği**, Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi, 2016, Cilt 4, Sayı 1

MÜTEVİLLİOĞLU Samet, **Soğuk Savaş Sonrası ABD Dış Politikasının Monroe Doktrini Geleneğiyle Karşılaştırılması** 12

Öğütçü Büşra, Monroe Doktrini ve ABD:<http://politikakademi.org/2013/02/monroe-doktrini-ve-abd/> (Erişim tarihi: 06.05.2017)

Özay Mehmet, ABDnin Pasifik Yüzyılı Projesi ve Kazanımları, <http://aa.com.tr/tr/analizhaber/abd-nin-pasifik-yuzyili-projesi-ve-kazanimlari/579683> (Erişim Tarihi: 17.05.2017)

Sait Yılmaz, Asya-Pasifik Güvenliği, <http://www.21yyte.org/arastirma/asya-pasifik-arastirmalari-merkezi> (Erişim tarihi: 11.05.2017)

SÜMER Gültekin, **Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü**, Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, Sayı 19

Şaban Çalış, Erdem Özlük, **Uluslararası İlişkiler Tarihinin Yapısökümü: İdealizm-Realizm Tartışması**, <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/448/430> , (Erişim tarihi: 21.05.2017)

ŞAHİN Mehmet, **Uluslararası İlişkiler Teorileri Temel Kavramlar**, Ankara Kripto yayın evi, 2014

Yasin Gülyüz, Amerikan Dış Politikası: ABD-Çin/Asya-Pasifik İlişkileri,[http://www.academia.edu/29259833/Amerikan_ D%C4%B1% C5%9F_Politikası](http://www.academia.edu/29259833/Amerikan_D%C4%B1%C5%9F_Politikası), (Erişim tarihi: 20.05.2017)

YILMAZ Sait, Asya-Pasifik Güvenliği, [http://www.21yyte.org/ arastirma/asya-pasifik-arastirmalari-merkezi, 2013](http://www.21yyte.org/arastirma/asya-pasifik-arastirmalari-merkezi,2013) (Erişim tarihi: 11.05.2017)